

echt...

Vrijwilligerswerk
magazine
juni 2025

‘Als het brandt
bij de burens ga
je helpen blussen’

Lucas Meijs

‘Je kunt niet zeggen:
vrijwilligers zijn
belangrijk en er
vervolgens
op bezuinigen’

Marianne Besselink

‘Als het individu
bloeit profiteert
de gemeenschap
en andersom’

Sander Kooiman

‘Het gaat om
gezien worden,
serieus genomen
worden’

Bart Dijkstra

...vrij

3	Echt...vrij - voorwoord	32	'Ik zat tegen de grens aan van: nou gaat het niet meer' – reportage uit het Odensehuis in Geldermalsen
4	'Ik ben een beter mens geworden door vrijwilligerswerk' – interview met Babah Tarawally	35	'Als het individu bloeit, profiteert de gemeenschap, en andersom' - rubriek De waarde van vrijwilligerswerk door Sander Kooiman
9	Gelaagde vrijheid – artikel over <i>the making of a documentary</i>		
12	Stille verbinders – column door Laila Ait Baali	37	Van 325 aanmeldingen naar 86 winnaars – artikel over de Nationale Vrijwilligersprijzen
14	'Eten en samen iets doen, dat werkt verbindend' – reportage bij Broodje Aap & Linke Soep	38	Verbinding maken op straat is geen bijzaak – column door Bart Dijkstra
19	'Mijn hart ligt bij het verbinden van verschillen' – rubriek De waarde van vrijwilligerswerk door Chantal Runne	40	'De vrijwilliger staat nog beter op de kaart' – interview met Marianne Besselink
21	'Wie een ideaal heeft, heeft de vrijheid om daar voor op te komen' – interview met Margreet Plug	44	'Juist lokaal maken vrijwilligers de samenleving sterker' – interview met Jonne Arnoldussen
25	Muziek, gemeenschapszin en een thuisgevoel – reportage over poppodium De Pul	45	Een detox voor jongeren - rubriek De waarde van vrijwilligerswerk door Eva Rovers
28	Wat zijn er toch veel vrijwilligers in Nederland – essay door Lucas Meijs	47	Plezier en verbinding door Caribische muziek – artikel over de Sucura Music Brassband
		50	Onze programma's vormen de motor – artikel over de Vereniging NOV

Colofon
 Uitgave: Vereniging NOV
 Redactie: Chulah Berkowitz,
 Menno Bosma, Mark Molenaar,
 Anouk Piket
 Fotografie: Stijn Rademaker
 Vormgeving: Gijsbert Raadgever,
 Akimoto grafisch ontwerpers
 Druk: Drukwerkdeal

Oplage: 1000 exemplaren
 Verschijningsdatum: 11 juni 2025
 Dit magazine is gemaakt in opdracht van Nationale Vrijwilligersprijzen van Vereniging NOV. Citeren met bronvermelding wordt toegejuicht, overnemen van teksten alleen na schriftelijke toestemming van de Vereniging NOV.

Echt...vrij

Wat betekent vrijheid eigenlijk? Het is een vraag die me de afgelopen maanden bezighield. Niet alleen omdat we in Nederland tachtig jaar fysieke vrijheid herdenken, maar ook omdat we in de redactie merkten dat er zoveel te zeggen valt over de relatie tussen vrijheid en vrijwilligerswerk.

Het begon met een gesprek waarin iemand opmerkte: 'Grappig toch, dat de eerste drie letters van *vrijwilligerswerk* en *vrijheid* hetzelfde zijn.' Dat zette iets in gang. Want is dat toeval? Of zegt het iets over de essentie van wat vrijwilligers doen?

Vrijheid wordt vaak gezien als iets tastbaars – iets wat je hebt of niet hebt. Maar misschien is het juist iets wat altijd aanwezig is, als een ruimte. Een ruimte die we soms zelf dichtzetten met angst, regels of gewoontes. Vrijheid vraagt moed. Vrijheid vraagt bewustzijn. En misschien wel het meest: vrijheid vraagt oefening.

Vrijwilligerswerk is zo'n oefening in vrijheid. Het is vrijwillig – maar niet vrijblijvend. In Nederland kennen we gelukkig veel vrijheid, zowel fysiek als mentaal. We zijn opener, nieuwsgieriger, minder zwart-wit. En dat zie je terug in de talloze vormen waarin mensen zich vrijwillig inzetten voor een ander. Dit magazine is voor jou – of je nu beleidsmaker, vrijwilliger, bestuurder of betrokkene bent. Omdat we vinden dat vrijwilligerswerk serieus genomen mag worden. En dat bete-

kent: óók stilstaan bij wat schuurt, botst of beter kan. Juist dan voel je je gezien. In deze editie lees je onder andere:

- een reportage over hoe vrijwilligers vrijheid brengen in een Odensehuis voor mensen met beginnende dementie,
- een essay van Lucas Meijs over het succes van vrijwilligerswerk in Nederland en de rol die vrijheid daarin speelt.

Daarom heet dit magazine *Echt...vrij*. Omdat vrijwilligerswerk echt iets in beweging zet. Omdat het vraagt om echte betrokkenheid. En omdat we met dit blad ruimte willen maken voor échte verhalen – de verhalen die raken, schuren en verbinden. We hopen dat dit magazine je aanzet tot denken. Over vrijheid. Over vrijwilligerswerk. Want hoe meer vrijheid jij ervaart, hoe meer je die kunt doorgeven aan een ander. Misschien is dát wel de echte betekenis van *vrijwilligerswerk*.

namens
 de redactie,
Chulah Berkowitz

Babah Tarawally

Babah Tarawally is schrijver en journalist. Op 21-jarige leeftijd vluchtte hij vanuit Sierra Leone naar Nederland, waar hij een asielprocedure van zeven jaar doorliep. Babah heeft talloze boeken geschreven, waaronder *De god met de blauwe ogen* en *De getemde man*. Hij heeft een column in Trouw, geeft lezingen en werkt voor diverse organisaties die vluchtelingen en Nederlanders met elkaar verbinden. Babah maakt deel uit van de jury voor de Nationale Vrijwilligersprijzen 2025.

Schrijver, trainer en vrijwilliger Babah Tarawally:

‘Ik ben een beter mens geworden door vrijwilligerswerk’

In het café waar we hebben afgesproken is hij, afgaand op de begroetingen, kind aan huis. Met zijn laptop aan het raam gezeten, uitkijkend op winkelende mensen, werkt hij er bijna dagelijks aan boeken, artikelen en columns. Aan inspiratie geen gebrek dezer dagen, want racisme en polarisatie behoren tot zijn kernthema's. Maar eerst en vooral hebben we het over vrijwilligerswerk.

Bestaat vrijwilligerswerk zoals we dat in Nederland kennen eigenlijk in Sierra Leone? Of ziet het er daar heel anders uit?

‘De vorm die het daar heeft zou ik medemenselijkheidswerk noemen. Elkaar helpen is er verankerd in de samenleving. Als mijn moeder toen ik klein was naar de markt ging, hoefde ze niet eens aan de burens te vragen of ze op me wilden letten, dat deden ze vanzelf. Niet voor niets luidt de uitdrukking *‘It takes a village to raise a child’*. Helpen gebeurt er onvoorwaardelijk. Je verwacht er niets voor terug en klopt jezelf er niet voor op de borst. Ook omdat instanties en officiële vangnetten afwezig zijn, organiseren mensen zichzelf. Iemand slaat bijvoorbeeld een waterput en daar mag de hele wijk gebruik van maken, gratis.’

Kun je een specifieke vorm van medemenselijkheidswerk in Sierra Leone beschrijven?

‘Mensen die op straat wonen en bijvoorbeeld psychische problemen hebben, haal je eens per maand in huis. Je laat ze douchen en scheren, geeft ze schone kleren en laat ze mee-eten. Dat wordt ook georganiseerd, onder meer door het Rode Kruis. Ik deed daar zelf aan mee toen ik nog op school zat. Op het platteland is dit nog steeds heel gebruikelijk, in de steden zie je het wel afnemen.’

Kan Nederland op dit punt van Sierra Leone leren?

‘Ja, want Nederland kent ook steeds meer een afwezige overheid en wegvallende vangnetten.’

Babah laat foto's van zijn ouders zien

Er ontstaat onzichtbare uitsluiting: mensen die geen bankrekening hebben bijvoorbeeld. Dat je dat collectief opvangt, is zonder meer overheelbaar. Ik zie buurtcomités bijvoorbeeld dat soort dingen doen. Maar waar het in Sierra Leone vanzelf gebeurt, moet je het hier meer organiseren. Sierra Leone is meer van het vertrouwen, Nederland meer van de structuur.

Ben je zelf bij zulke initiatieven betrokken?

'Ik doe mee aan Collectief Kapitaal, dat aan mensen in specifieke postcodegebieden duizend euro per maand schenkt. Daarmee help je mensen die bijvoorbeeld geen warme kleren kunnen kopen voor de winter. Het is ook een pleidooi voor een samenleving waarin niemand hoeft te vechten voor zijn bestaan. Eens per maand leid ik een gesprek tussen gevers en ontvangers.'

Heb je nog andere ervaringen met vrijwilligerswerk in Nederland?

'Ik heb jarenlang verhalen over migratie en cultuurverschillen op scholen verteld voor Centra voor Ontwikkelingssamenwerking (die niet meer bestaan, red.). Van de boekenbonnen die ik ervoor kreeg, kocht ik mijn eerste Nederlandse boeken. Ik had er veel aan. Mijn presentatietechniek werd er beter van, en ik werd een beter mens, omdat ik zo jonge mensen hielp *shapen*.'

Wat zou vrijwilligerswerk in Nederland verrijken?

'Dat de tijd die je er in steekt meer als waarde wordt gezien. Het zou mooi zijn als je je bij sollicitaties je extra kwalificeert als je kunt vertellen dat je iets hebt gedaan voor een medemens zonder er iets voor terug te verwachten. Verder zou ik graag zien dat vrijwilligers zelf meer tijd en aandacht krijgen. Dat je steun krijgt aan het

eind van je leven bijvoorbeeld, of dat je gratis cursussen mag volgen. Dat klinkt inderdaad erg voorwaardelijk, haha, dus dat is misschien meer iets voor Nederland dan voor Sierra Leone.'

Wat betekent 'echt' voor jou?

'Iets is voor mij echt als ik het beleefd heb. Als iemand bijvoorbeeld zegt dat de aarde een tweede maan heeft, kan ik dat pas geloven als ik het gezien heb. Maar tegelijkertijd zal ik altijd vertrouwen op de ervaring van een ander. Als jij zegt dat je moeder een man is, ga ik daar niet tegen in. Dat is de meer spirituele kant van Afrikanen, dat je erop vertrouwt dat wat de ander ervaart echt is.'

Hoe draag jij eraan bij dat de wereld echter wordt?

'Door mensen te vertrouwen. Door aan te nemen dat wat ze zeggen uit een goed hart komt.'

Geldt dat ook voor Geert Wilders?

'Ja, die zou ik dat vertrouwen ook geven. Het is aan hem om daarin te falen. Hij gelooft dat hij iets goeds doet voor de mensen. Dat dat maar een kleine groep betreft, maakt hem nog niet tot een slecht mens. Ik zou alleen willen dat hij zijn vertrouwen verbreedt tot alle mensen. Daar zou ik het gesprek over aangaan met hem.'

Hoe ervaar je de hedendaagse polarisatie in Nederland?

'Polarisatie is soms nodig om dingen helder te krijgen. Maar het is niet goed als de polarisatie komt van degenen die aan de macht zijn, en dat gebeurt nu. Het is verontrustend en zorgt voor gevoelens van onveiligheid als de overheid niet neutraal is. Persoonlijk voel ik me er niet door bedreigd, want ik heb een podium. Maar voor mensen die minder weerbaar zijn, zoals asielzoekers en migranten, is het wel bedreigend. Als je je toch al niet gewent voelt, komt het dubbel hard binnen als de overheid polariseert.'

'Helpen gebeurt onvoorwaardelijk in Sierra Leone'

Hoe kan vrijwilligerswerk helpen de polarisatie tegen te gaan?

'Door activiteiten te organiseren die mensen verbinden, of door daaraan mee te doen. Bij mij in de buurt onderhouden we samen een tuin. Dan doet het er niet toe wat je stemt, je hebt een gezamenlijk doel. Verder kun je degenen helpen die het meest de dupe zijn van polarisatie. Dan denk ik aan mensen die zich niet gezien voelen, geen documenten hebben of de weg niet weten in de samenleving. Ga naast ze staan!'

Terug naar 'echt'. Heeft 'echt' in de wij-cultuur waaruit je afkomstig bent een andere betekenis dan in de ik-cultuur waarin je nu leeft?

'Zeker. Als mensen in Sierra Leone iets hebben gedroomd, zien ze dat eerder voor echt aan dan Nederlanders. Ook wat je niet kunt zien, is er echt. Voorouders die aanwezig zijn bijvoorbeeld, of overleden vrienden. Dat vinden we niet eng maar geruststellend. Het verrijkt je leven, je bent zo minder alleen.'

Wat roept het woord 'vrijheid' bij jou op?

'Dan denk ik ook meteen aan verantwoordelijkheid. Vrijheid is er niet vanzelf, je moet je voortdurend inspannen om die te behouden. Die verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat je voorkomt dat anderen zich onvrij voelen. Het valt niet altijd mee om daar consequent in te zijn. De mensen die in coronatijd wilden demonstreren, willen nu bijvoorbeeld het demonstratierecht inperken.'

'De tijd die je in vrijwilligerswerk steekt, zou meer als waarde moeten worden gezien'

Is het voor jou moeilijk om je vrij te voelen in Nederland omdat veel mensen nog steeds gevangene zijn van zwart-witdenken over huidskleur?

'Soms, ja. Ik werd een keer de toegang geweigerd toen ik met een vriend naar een discotheek wilde. De portier zei dat er alleen stelletjes werden toegelaten. We hebben toen twee witte vrouwen in de wachtrij gevraagd of ze met ons mee naar binnen wilden en daar stemden ze mee in. Maar toen werden we wéér geweigerd. De vrouwen gingen vervolgens naar binnen, wij bleven buiten. Voor mij was het een voorbeeld geweest van je verantwoordelijkheid nemen als die vrouwen hadden geprotesteerd of buiten waren blijven staan. Maar dat deden ze niet. Zo droegen ze bij aan mijn onvrijheid.'

Heeft vrijheid in de wij-cultuur waaruit je afkomstig bent een andere betekenis dan in de ik-cultuur waarin je nu leeft?

'Ja. Mensen zijn in Sierra Leone blijer met de vrijheid van het leven. Bij het opstaan al voelen ze zich daar dankbaar voor. Dat zie je ook terug in hoe er tegen zaken als euthanasie wordt aangekeken. Hoewel ze op het eind van haar leven heel veel pijn had, weigerde mijn moeder euthanasie. Ik ga op de tijd van God, zei ze.'

Dans jij tussen die twee culturen of voel je je er tussen verstrikt?

'Ik dans er tussen. Ik vind het een aanwinst dat ik er een tweede cultuur bij heb gekregen.'

Ik weet dat veel vluchtelingen zich verscheurd voelen, ze leven met hun voeten hier en met hun hoofd daar, maar ik leef met mijn hoofd in beide werelden. Ik ga ook regelmatig terug naar Sierra Leone, daar laad ik me spiritueel op. Dan sluit ik me af voor Nederland en volg ik het nieuws even niet. Dan zie ik weer hoe groot de wereld is en hoe klein Nederland.'

Wie op deze wereld wens je echte vrijheid toe?

'De mensen in Gaza. Of, algemener: de machtelozen op aarde. Mensen die niet door eigen toedoen machteloos zijn, degenen die onterecht gevangen zitten bijvoorbeeld. En specifiek mensen die hun echtheid moeten bewijzen, zoals oorlogsvluchtelingen.'

Wat er uit springt

- Waar Nederland uitblinkt in georganiseerd vrijwilligerswerk, kent Sierra Leone meer een cultuur van medemenselijkheid
- Met het wegvallen van officiële vangnetten in Nederland is de Afrikaanse gemeenschapszin ook hier steeds harder nodig
- Door zelf vrijwilligerswerk te doen, kun je je vaardigheden vergroten en je een beter mens voelen
- Vrijwilligers verdienen meer tijd, aandacht en ondersteuning.

The making of a documentary

Gelaagde vrijheid

Een jaar geleden begonnen we met een ogenschijnlijk eenvoudige vraag: kunnen we met de nationale vrijwilligersprijzen iets doen rond tachtig jaar vrijheid? Het idee was actueel en logisch. Maar al snel merkten we dat er onder die vraag iets diepers schuilging. Wat heeft vrijwilligerswerk eigenlijk te maken met vrijheid? Die vraag liet ons niet los.

We voelden dat er een verband was – dat mensen die zich vrijwillig inzetten voor anderen bijdragen aan een samenleving waarin er ruimte is om jezelf te zijn. Maar wat is dat dan, vrijheid? En hoe hangt dat samen met vrijwilligerswerk, en misschien zelfs met democratie?

Spanningsvelden

Vrijheid is niet vastomlijnd. Het is niet iets wat je *hebt* en daarna op de plank legt, iets wat je vast kunt pakken. Vrijheid betekent iets anders voor iedereen. Voor de één is het kunnen zeggen wat je denkt, voor een ander: houden van wie je wilt. Of simpelweg de ruimte hebben om jezelf te zijn, zonder angst. Verworven vrijheid kun je wel onderhouden, je kunt het beschermen. En bovenal kun je dankzij vrijheid nog meer vrijheid verwerven.

We leven in een land dat tachtig jaar geleden werd bevrijd. Maar vrijheid is sindsdien verder gegroeid – van fysieke bevrijding naar sociale vrijheden: gelijkheid, het recht op vereniging, een gezonde leefomgeving, en een stem hebben in je omgeving. In dat speelveld speelt vrijwilligerswerk een sleutelrol. Het maakt ruimte. Het verbindt mensen. Het laat vrijheid tot leven komen.

Onze inhoudelijke zoektocht begon met vragen en intuïties, maar al snel doken we dieper.

We lazten de ideeën van Özlem Sarioglu, die stelt dat maatschappelijke verandering ontstaat uit spanningsvelden – als een stroom energie. Activisme wekt die energie op. Maar vrijwilligerswerk kanaliseert het. Brengt het naar een plek waar het iets kan opbouwen.

Paradox

Ook Benedict Anderson kwam voorbij, met zijn concept van *imagined communities* – verbeelde, maar collectief beleefde werkelijkheden

Boer Hein reflecteert

waarbij mensen zich verbonden voelen zonder elkaar ooit gezien te hebben. Zoals bij een natie, een sportclub, of inderdaad: een vrijwilligersorganisatie. Wat als vrijwilligerswerk ook zo'n imagined community is? Waar mensen zich bij aansluiten vanuit gedeelde waarden, zonder elkaar ooit allemaal te ontmoeten? We begonnen te begrijpen dat vrijwilligerswerk de brug is tussen activisme en samenleving. Waar actie begint vanuit pijn of verlangen, nemen vrijwilligers het over om die ideale structureel te verankeren. En ja, activisme heeft de bijklank gekregen van fysiek hard gedrag, zoals je vastklinken aan de A12 of ruiten ingooien van bedrijven die volgens jou verkeerde waarden naleven. Maar in feite betekent activisme niets meer dan 'in actie komen'; iets doen. Om beter te begrijpen hoe onze vrijwilligerscultuur in elkaar zit, knoopten we het gesprek aan met James Kennedy, hoogleraar geschiedenis. Hij vertelde hoe Nederland al in de middeleeuwen een cultuur van zelforganisatie ontwikkelde.

Steden bestuurden zichzelf – zonder inmening van een koning. Problemen werden lokaal opgelost. Die mentaliteit leeft nog steeds in onze samenleving: een groot moreel besef, gecombineerd met een doe-het-zelf-mentaliteit. Kennedy wees ons ook op de paradox die de Nederlandse vrijwilligerscultuur kenmerkt, waarschijnlijk ook als gevolg van diezelfde doe-het-zelf mentaliteit. Ja, er is veel actiebereidheid. Maar we zijn gefragmenteerd. Nederland telt meer dan 300.000 vrijwilligersinitiatieven – prachtig, én versplinterd. We dienen veel kleine belangen, maar benutten we de collectieve kracht wel genoeg?

Democratische spieren

Eva Rovers, schrijver en onderzoeker, voegt daar een andere laag aan toe. Zij stelt dat we in Nederland weinig verbondenheid voelen met het grotere geheel – met 'de politiek'. Democratie, zegt zij, wordt vaak gezien als iets dat zich in Den Haag afspeelt. Als iets externs. Maar dat is gevaarlijk, vindt ze. Want als we onszelf geen onderdeel voelen van het politieke proces, dan laten we dat proces los. Volgens Rovers zouden we veel meer onze democratische spieren moeten trainen – leren om samen te beslissen, verantwoordelijkheid te nemen, ruimte te maken voor verschil. Vrijwilligersorganisaties kunnen daar volgens haar een prachtige oefenplek voor zijn: klein, dichtbij, democratisch van aard. Het verhaal van Eva schuurt én rijmt met dat van Babah Tarawally, die als schrijver, journalist en vragensteller deelneemt aan de documentaire. Babah brengt het perspectief van Ubuntu in: de overtuiging dat we pas bestaan in relatie tot anderen. 'Ik ben omdat wij zijn.'

Vrijwilligers bij Poppodium Splotz

Hij vertelt hoe mensen in Sierra Leone elkaar vanzelfsprekend helpen – zonder organisatie, zonder termen als 'vrijwilligerswerk'. Als iemand op straat bevalt, rennen anderen toe. Dat hoort zo. Dat voel je. In Nederland, zegt Babah, denken we vaak afgescheiden van elkaar. We zijn opgeleid tot individuen. Maar misschien is het tijd dat we weer leren denken in termen van een groter geheel. In termen van 'wij'. Wat Eva benoemt als het gebrek aan democratische verbondenheid, herkent Babah als het verlies van gemeenschapsgevoel. Twee woorden, één boodschap: het kan anders.

Sleutel tot de vrijheid

Voor mij, Chulah Berkowitz, zit er ook iets spiritueels in deze zoektocht. Ik geloof dat alles energie is. Dat we, op een diepere laag, veel meer verbonden zijn dan we denken. Dat is spannend om hardop te zeggen – spiritualiteit roept soms weerstand op. Maar toch... stel je voor dat we die verbinding actief zouden inzetten. Dat we initiatieven

met elkaar verbinden. Dat we leren van elkaar, elkaar versterken. Dan maken we niet alleen meer impact op individueel niveau, maar zouden we als samenleving misschien wel in staat zijn om de gaten te dichten die we nu met goedbedoelde PR proberen te vullen – zoals het tekort aan vrijwilligers. En stel dat onze fysieke vrijheid ooit opnieuw onder druk komt te staan. Hoe waardevol zou het zijn als er al structuren van verbinding bestaan waarop we kunnen terugvallen? Met die gedachte in ons achterhoofd maakten we de documentaire. Een film die vragen stelt, perspectieven verkent, en verhalen vertelt. Van vrijwilligers. Van denkers. Van activisten. En we nodigden het hele land uit om mee te doen. Via één simpele vraag, in een 1-minute vlog: hoe brengt jouw organisatie mensen samen? Want precies dáár, in die verbondenheid, ligt misschien wel de sleutel tot de vrijheid van morgen.

Stille verbinders

Vrijheid moet doorleefd worden

Vrijheid betekent voor mij dat je zonder enige vorm van inmenging jezelf mag zijn. Niet alleen in woorden, maar ook in hoe je je presenteert aan de wereld. Dat je je uiterlijk mag laten overeenkomen met hoe je je van binnen voelt. Want je kunt nog zoveel rechten op papier hebben, zoals Artikel 1 van de Grondwet, maar als de omgeving het niet bevestigt, blijft het leeg. Vrijheid moet doorleefd worden.

Dat vraagt om een samenleving die dit uitdraagt in de praktijk. Een samenleving van wederkerigheid. Zoals de musketiers zeiden: één voor allen, allen voor één. Je hoeft het niet altijd met elkaar eens te zijn, maar in de basis is er solidariteit. Vrijheid is geen puur individuele aangelegenheid, het is ook iets collectiefs. En dat collectieve komt prachtig tot uiting in vrijwilligersland. Mensen die zich inzetten voor iets groters dan zichzelf dragen bij aan verbinding. Als iedereen dat zou doen, zouden we meer in verbinding leven — en in die verbinding ontstaat ruimte voor echte vrijheid. Vrijwilligers versterken die kracht van verbinding, en daarmee de pluriformiteit in onze samenleving.

Waar geen verbinding is, wordt vrijheid bevochten

In mijn vorige werk was ik actief in landen waar de sociale cohesie onder druk staat. Daar waar sociale of institutionele verbindingen ontbreken, zijn individuen vaker genoodzaakt hun vrijheid actief te bevochten. Omgekeerd geldt dat sterke vormen van verbondenheid — sociaal, politiek of cultureel — vaak juist de voorwaarden scheppen waaronder mensen hun individuele vrijheid daadwerkelijk kunnen realiseren en benutten.

Ik wist dat er veel vrijwilligers zijn in Nederland — ik ben zelf opgegroeid met een moeder die zich onvermoeibaar inzette als vrijwilliger — maar hoeveel het er werkelijk zijn, besepte ik pas later. Vaak hoor je dat we in een geïndividualiseerde samenleving leven, dat we gepolariseerd

Een column door
Laila Ait Baali,
directeur
Vereniging NOV.

zijn. Maar dat is het ingezoomde beeld. Als je uitzoomt, zie je een veel grotere groep mensen die — vaak in stilte — onze buurten, wijken en steden draaiende houden. Als we niet oppassen, krijgen alleen de schreeuwers een podium. Het is tijd om ook de stille verbinders te laten zien en horen.

Verandering begint lokaal

Bij WO=MEN Dutch Gender Platform zag ik hoe maatschappelijke kracht ontstaat, vaak juist vanuit spontane lokale initiatieven. Vaak wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale en internationale kracht, alsof deze los van elkaar staan. In werkelijkheid zijn samenlevingen juist opgebouwd uit lokale fundamenten: mensen die zich dagelijks inzetten en verandering brengen in de haarvaten van de samenleving. Die lokale veranderkracht vormt de basis, zowel in Nederland als wereldwijd. Juist daarom verdient deze kracht versterking — hier én elders.

'Mensen die zich
inzetten voor iets
groters dan zich-
zelf dragen bij aan
verbinding'

Broodje Aap & Linke Soep in Tilburg-West haalt mensen uit hun bubbel

‘Eten en samen iets doen, dat werkt verbindend’

Meteen bij binnenkomst valt de nijvere sfeer op bij Broodje Aap & Linke Soep. Medewerkers lopen druk met schalen rond, tafels worden gedekt en in de keuken is het spitsuur. De bezoeker is dan al het welkomstbord gepasseerd met de tekst ‘Leuk dat je bent’, waar met viltstift haastig ‘hier’ tussen geschreven is. Het is duidelijk: er wordt hier gegeten én aan taalvaardigheid gewerkt.

Maar ook aan integratie. Want al negen jaar slaat Broodje Aap & Linke Soep in Tilburg-West een brug tussen culturen. Oprichter Rian van Pelt had het simpele en naar later bleek doeltreffende idee dat als je nieuwkomers samen met Nederlanders laat koken en eten, ze sneller de taal leren, inburgeren en zich kwalificeren voor betaald werk. Anderzijds leren de Nederlandse medewerkers en bezoekers zo andere culturen kennen. En dat is precies wat integratie succesvol maakt, dat je beide kanten uit hun bubbel haalt. Naast de betaalde medewerkers dragen inmiddels 36 vrijwilligers bij aan dit doel. Ze werken als kok, taalvrijwilliger, ondersteuner, bezorger en bestuurslid. Er zijn 24 verschillende culturen vertegenwoordigd bij Broodje Aap & Linke Soep.

Fraai beschilderde handen

Op deze donderdag zijn er liefst twee lunches tegelijk: de wekelijkse lunch voor buurtbewoners, en de aanschuiflunch, die vier dagen per

week wordt gehouden voor wie maar wil. Eén voor één dragen de koks, bijna allemaal vrouwen, de kommen en schalen met gerechten binnen, vaak specialiteiten uit hun geboorteland. Daad, die uit Syrië komt, legt uit wat er in de soep zit: ‘courgette, aardappel, knoflook, room en dan eh... *mixed up*.’ Hierna volgen nog onder meer boreks, dolma's, biryani, taboeleh en zoete cake voor bij de thee. Bezoekers betalen er 9,50 euro voor, buurtbewoners 3 euro.

Vandaag zit er bij de aanschuiflunch een groep vrouwen die werkt bij Kentalis. Dat is een centrum voor mensen met een beperking in horen of communiceren. Het valt op dat de Kentalis-collega's en de nieuwkomers dicht bij de eigen groep blijven zitten en dat er niet veel onderling contact is. De koks vertellen weinig meer dan wat er in de gerechten zit. Ellen van Zuylen, die samen met Rian van Pelt de coördinatie doet bij Broodje Aap & Linke

De aanschuiflunch bij Broodje Aap & Linke Soep, met bezoekers en medewerkers samen aan tafel

Soep, vermoedt dat dat deels komt doordat ze het spannend vinden Nederlands te spreken met onbekenden. ‘Veel van de nieuwkomers beheersen de taal nog niet voldoende voor een langer gesprek. En wat het lastiger maakt is dat de bezoekers van vandaag met een groep zijn gekomen.’

Als Ayaan, die uit Somalië komt, haar gerecht serveert, zijn haar fraai beschilderde handen goed te zien. ‘Dat is henna, dat heeft mijn zus er op gedaan’, vertelt ze opgetogen. ‘Het is speciaal gemaakt voor een bruiloft waar ik

naartoe ga en blijft er twee weken op zitten.’ Ayaan woont nu elf jaar in Nederland en is bij Broodje Aap & Linke Soep gaan werken om Nederlands te leren en mensen te leren kennen. Uiteindelijk zou ze graag docent willen worden. ‘Maar ik heb nog twee jonge kinderen thuis dus dat gaat nu even niet.’ Of ze last heeft van de cultuurverschillen met Nederlanders? ‘Nee hoor, de mensen hier zijn als familie. Ik kan altijd alles vragen.’ Naar eigen zeggen heeft ze door Broodje Aap & Linke Soep ook Nederlandse vrienden gekregen. ‘Zij komen bij mij thuis en ik bij hen.’

Witte Nederlanders blijven het meest in hun bubbel, maar juist zij lunchen bij Broodje Aap & Linke Soep

Positieve energie

De ‘taalrijke keuken’, zo noemen Rian van Pelt en Ellen van Zuylen hun concept. Elke ochtend komen de nieuwkomers vanaf negen uur binnen. Ze beginnen met een uurtje Nederlandse conversatie, vaak over een specifiek thema. Vandaag was dat kerst. Na een korte pauze gaan ze de lunch voorbereiden. Tijdens het koken is de voertaal Nederlands. Al doende de taal leren, dat is het idee.

Naast de lunches zijn er projecten op en met scholen. Soms komen klassen, van de nabij gelegen Hubertusschool bijvoorbeeld, meekoken. Dan is het helemaal een multicultureel festijn, want een klas daar telt al snel acht verschillende culturen. De omliggende buurten, Kruidenbuurt en Kleurenbuurt, zijn bovengemiddeld multicultureel. Maar bij de lunches schuiven hoofdzakelijk witte Nederlanders aan. ‘Dat zijn vaak mensen die geïnteresseerd zijn in nieuwkomers en andere culturen. Bijvoorbeeld omdat ze bij een woningbouwvereniging werken waar veel nieuwkomers van huren, of omdat ze taalmaatje zijn’, zegt Van Zuylen.

Een tweetal vrouwen dat elders in de ruimte zit te lunchen, blijkt hier ook beroepshalve te zijn. Ze werken voor welzijnsorganisatie ContourdeTwern. Buurtondersteuner Eva Pieterse zegt dat zij en collega Jet van Es ‘zomaar’ langs wipten, maar dat ‘zomaar’ blijkt bij nader inzien onderdeel van een strategie te zijn. Pieterse: ‘Ik loop vaak zonder plan of afspraak door een buurt. Ik vergelijk het met vissen. Je vangt altijd wat. Als ik niet iemand tegenkom, bel ik wel ergens aan. Ja, ook bij onbekenden.

Sommigen waarderen dat niet, anderen vertellen hun hele levensverhaal. Ik heb nu een hele archiefkast in mijn hoofd van mensen die iets te bieden hebben en mensen die iets nodig hebben.’

Collega Jet van Es: ‘Ik kende iemand die het heel leuk vindt om op te ruimen. Later ontmoette ik iemand die midden in de troep zat. Toen was de link snel gelegd.’

‘De kunst is om negatieve energie om te zetten in positieve energie’, vervolgt Pieterse. ‘Zo klaagde een groepje mensen steeds maar over de rommel op straat. Toen organiseerde ik samen met hen een prikactie. Daar deed een heel gemengde groep aan mee. Muziek, eten en samen iets doen, dat werkt altijd verbindend.’

De met henna beschilderde handen van Ayaan

Ellen van Zuylen, coördinator bij Broodje Aap & Linke Soep

‘Interesse en durf, daar begint alles mee’

Saryke Sparla, ouderbegeleider bij Kentalis, vertelt hoe zij en haar Nederlandse collega's bij de aanschuiflunch van Broodje Aap & Linke Soep terecht kwamen. ‘Een dochter van Ayaan, die hier kookt, is een van onze cliënten. Ze was vandaag voor het laatst bij ons. Ayaan zei: kom dan gezellig eten!’

Saryke kende Broodje Aap & Linke Soep wel van naam maar was er nog nooit geweest. Haar eerste indruk? ‘Meteen goed. Zo leer ik een stukje van Ayaans wereld en eigenheid kennen. Ik vind het leuk om andere culturen te leren kennen. Dat moet ook wel in mijn functie, want veel van mijn cliënten zijn tweetalig.’

Is het altijd leuk, met een andere cultuur in aanraking komen, of schuurt het ook wel eens? ‘Nou, je begrijpt elkaar niet altijd meteen. Nederlanders worden vaak erg direct gevonden. Dus je moet soms wat langer werken aan het kweken van vertrouwen. En je moet natuurlijk rekening houden met andere gewoontes, dus niet je schoenen aanhouden of een koekje weigeren bij mensen die dat niet op prijs stellen. Maar dat is me gelukkig nog nooit overkomen, haha.’

Smaakt de aanschuiflunch naar meer? ‘Jazeker, ik denk dat ik hier vaker ga eten. Ik vind het een heel goed initiatief. Het zorgt voor

Saryke Sparla, ouderbegeleider bij Kentalis

verbinding. Verbinden kan ook zonder elkaars taal te spreken, gewoon door elkaar te groeten bijvoorbeeld. Dat probeer ik ook altijd te doen. Interesse en durf, daar begint alles mee.’

Integratieparadox

Integreren is meer dan de taal leren en samen eten, het is ook volop participeren in de samenleving, bijvoorbeeld via betaald werk. Ook daar voorziet Broodje Aap & Linke Soep in. ‘Dat doen we onder meer door uitstroomplekken voor de nieuwkomers te verzorgen’, zegt Ellen van Zuylen. ‘We brengen ze onder in de horeca, de zorg en bij schoonmaakbedrijven. Sommigen gaan ook vrijwilligerswerk doen. Wat daarbij helpt, is dat hun zelfvertrouwen hier groeit. Als hun Nederlands beter wordt, spreken ze bijvoorbeeld makkelijker hun witte burens aan. Wij stimuleren ze vervolgens om die burens ook eens mee te nemen naar een lunch, en dat gebeurt ook. Die burens zien dan wat de nieuwkomers kunnen. Het is dan niet langer: wat spreek jij slecht Nederlands, maar: wat maak jij lekkere soep!’

Het lijkt een directe en ononderbroken route naar volledige integratie in de Nederlandse samenleving. Maar de laatste jaren tonen onderzoeken paradoxaal genoeg aan dat juist nieuwkomers die veel contact hebben met witte Nederlanders, goed opgeleid zijn en betaald werk verrichten, last hebben van discriminatie, racisme en uitsluiting. Dat leidt bij deze groep, waarin Surinaamse en Caribische Nederlanders sterk vertegenwoordigd zijn, tot groeiend onbehagen. Dat verschijnsel, ‘de integratieparadox’ geheten, werd door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) nog eens met nadruk vastgesteld in het rapport ‘Gevestigd maar niet thuis’ van oktober 2022. Het gesignaleerde onbehagen begint met name bij leden van tweede en derde generaties migranten hier en daar om te slaan in verzet. Het SCP brengt onder meer de Black Lives Matter-protesten

'De mensen hier zijn als familie, ik kan altijd alles vragen'

Buurtondersteuners Jet van Es (l) en Eva Pieterse

in Nederland ermee in verband. Toen het SCP-rapport geschreven werd, had Nederland nog geen premier die vond dat Marokkaanse jongeren 'met hun rug naar de samenleving' staan en geen staatssecretaris die 'een groot integratieprobleem' ontwaarde. De integratieparadox, het onbehagen daarover en het verzet ertegen, zullen sindsdien niet minder geworden zijn.

Integratie draait volgens het SCP om drie t's: die van toerusting, toegankelijkheid en trust oftewel vertrouwen. Met toerusting wordt bedoeld dat nieuwkomers de taal leren en goed onderwijs genieten, met toegankelijkheid dat de arbeids- en woningmarkt voor hen open staan en met trust dat er vertrouwen is, zowel in instituties als in andere bevolkingsgroepen. Maar vooruitgang op de eerste twee t's heeft, op dat zelfde SCP afgaand, deels dus juist een averechts effect. En het vertrouwen in instituties zal niet toenemen onder een kabinet dat zich toelegt op het benoemen van vermeende kwalijke eigenschappen van nieuwkomers, ook als dat Nederlanders zijn die hier geboren en getogen zijn en waarvan alleen de voorouders van elders komen.

Buiten de eigen bubbel

Opvallend is – het blijkt uit onderzoeken van zowel het SCP als het CBS – dat van alle groepen in Nederland de witte Nederlander het meest negatief is over culturele diversiteit én het minst contact buiten de eigen bubbel heeft. Heeft bij de witte Nederlanders meer dan de helft niets op met culturele diversiteit, bij Nederlanders met een Turkse, Surinaamse of Marokkaanse achtergrond ligt dat onder de 20 procent. En waar 30 procent van de Nederlanders zelden contact heeft met mensen van een andere herkomstsgroep, is dat bij mensen van Surinaamse herkomst maar 7 procent. De twee verschijnselen lijken met elkaar in verband te staan: onbekend maakt onbemind. Het verklaart ook waarom de PVV de meeste stemmen haalt in witte wijken. Men is niet bang voor wat men kent maar voor wat men niet kent. Al kan het ook andersom zijn: je houdt er niet van dus blijf je er van weg.

Wat dat betreft is er op integratiegebied alle hoop voor Tilburg-West, met zijn gemengde bevolking en de activiteiten van Broodje Aap & Linke Soep.

'Mijn hart ligt bij het verbinden van verschillen'

Chantal Runne

Jij hebt met 'Leer Je Buren Kennen' en 'Mo & Moos' duizenden jongeren bereikt en dichter bij elkaar gebracht. Wat zie jij als de belangrijkste bouwsteen van verbinding?

'Een grote innerlijke drijfveer om mensen bij elkaar te brengen. Er is geen jaar in mijn leven geweest waarin ik geen vrijwilligerswerk heb gedaan. Toen ik jong was, vroeg Rav Soetendorp tijdens mijn bat mitswa (wanneer een Joods meisje twaalf wordt, red.): "Wat wil je later worden?" Mijn antwoord was: "Ik wil de wereld verbeteren". Die wens is altijd gebleven.

'Ik herinner me nog de oorlogen in Bosnië en Kosovo. Ik zat in de leerlingenraad en medezeggenschapsraad van mijn school en heb toen een benefiet georganiseerd. Thuis verzamelden we kleding en speelgoed, en via een Oostenrijkse collega van mijn vader ging dat naar kinderen in Bosnië. Ook richtte ik een cultureel festival op, Plankenkoorts, waar leerlingen al hun talenten konden tonen. Binnen de Joodse jeugdbeweging Habonim werd ik

jeugdleider, later ging ik er in het bestuur. En in mijn studententijd organiseerde ik dialoogevenementen voor studenten.

'Daarnaast ben ik al jaren actief, inmiddels als voorzitter, in de dialoogcommissie van de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam en zat ik daar in het algemeen bestuur. Ook ben ik bestuurslid van een Joodse educatieve stichting. Mijn hart ligt bij alles wat met dialoog te maken heeft en bij het verbinden van verschillen. Daarom richtte ik met anderen ook al eerder Yalla! op, een stichting voor moslims en Joden.

'Tijdens de coronapandemie bedacht ik het Boterkoekproject: voor honderden mensen bakten we boterkoekjes, voegden we een lief briefje toe en brachten dat rond, soms onder begeleiding van muziek. Voor tweehonderd daklozen bakte ik persoonlijk boterkoeken. Het voelde niet als werk, maar als een daad van liefde en betrokkenheid. Het is een inspanning die je doet voor mensen die het moeilijk hebben.

Jarenlang zat ik ook in de jury van de PAX duiven, dat zijn vredesonderscheidingen. We zochten altijd naar *unusual suspects* – mensen die echt het verschil maken, maar bij het grotere publiek niet per se bekend zijn. Voor hen kan zo'n erkenning een duwtje in de rug zijn om door te gaan.

'Wat ik jammer vind in Nederland – zeker nu, in een tijd van polarisatie – is dat veel maatschappelijke taken niet meer vanzelfsprekend worden opgepakt. Dat we grotendeels seculierder zijn is het punt niet, wel dat we individualistischer zijn geworden. Tegelijkertijd zie ik mensen bij religieuze instanties vanuit hun hart en bezieling belangrijke taken oppakken, zonder te willen bekeren. Of je nu christen bent, moslim of niet-gelovig: we zijn als samenleving eenzaamder dan ooit. Verbinden is daarom hard nodig.

'Vrijwilligerswerk is onzichtbaar, maar vrijwillig is niet vrijblijvend. Het maakt niet uit wát je doet – of het nu voor jongeren is, de natuur, ouderen of kwetsbaren – als het maar uit het hart komt. In de Kabbala leert men *If you can't take it anymore, start giving*. Je geeft niet om zelf iets terug te ontvangen, je geeft om te delen. Dat vervult je. Het heeft alles met zingeving te maken.

'Wat ik zo mooi vind aan vrijwilligerswerk is dat het een maatstaf is voor menselijkheid. Wat doet een mens als niemand kijkt, als er niemand staat te klappen aan de zijlijn? Iedereen is hier om te delen, ieder naar eigen vermogen. Het is niet aan ons om daarover te oordelen.'

'Er is geen jaar in mijn leven geweest waarin ik geen vrijwilligerswerk heb gedaan'

Vrijheid en diversiteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wat betekent vrijheid voor jou persoonlijk, en hoe zie je dat terug in je werk?

'Geven en delen, dat hoort bij onze essentie. Diversiteit op zichzelf is geen garantie voor vrijheid. De kracht van diversiteit zit in de bereidheid jezelf te verrijken met andere perspectieven. Dat is vrijheid voor mij. Dat vraagt ook iets: echt kunnen samenleven met verschillen, en daar moeite voor willen doen. Wat doe je als je naaste heel andere waarden heeft dan jij? Ga je luisteren of ga je oordelen?'

'Vrijheid betekent voor mij vooral geestelijke vrijheid. Je kunt in een vrij land leven en toch onvrij zijn in je hoofd. Iedereen heeft zijn eigen verslavingen of beperkingen, geestelijk of emotioneel. Slavernij en verslaving zijn niet voor niets semantisch verwant. Ook in onze westerse samenleving is dat nog steeds relevant.'

Chantal Runne is trainer, adviseur, spreker en facilitator. Ze was hoofdredacteur van Nieuw Wij, zette diverse verbindende programma's op en deed veel vrijwilligerswerk. Ze zit dit jaar in de jury van de Nationale Vrijwilligersprijzen.

Margreet Plug, directeur van Goede Doelen Nederland:

'Wie een ideaal heeft, heeft de vrijheid om daar voor op te komen'

In de jaarlijkse democratie-index van The Economist, die begin maart verscheen, scoort de mondiale democratie een magere 5,1, het laagste cijfer in achttien jaar. Er komen niet alleen steeds meer dictaturen, er is ook sprake van uitholling van democratieën. Zo rekent The Economist *unusual suspects* als de VS en Frankrijk inmiddels tot de 'onvolwaardige democratieën'. Nederland staat nog fier op de negende plaats in de democratie-index, maar ook bij ons ervaren maatschappelijke organisaties afnemende speelruimte.

Tijd voor een goed gesprek met Margreet Plug, directeur van brancheorganisatie Goede Doelen Nederland. Wanneer regeringen falen bij het bewaken van vrijheid en pluriformiteit, of die zelfs aantasten, moet het immers des te meer komen van het maatschappelijk middenveld. Vrijwilligerswerk speelt daarin een cruciale rol. 'De Nationale Vrijwilligersprijzen helpen om dit waardevolle werk zichtbaar te maken,' zegt Plug, die dit jaar in de jury zit. 'Vrijwilligers vormen het cement van onze samenleving. Juist in een tijd waarin verbinding onder druk staat, en er steeds meer gaten vallen in de samenleving door het terugtreden van overheden, is het belangrijk om hun inzet te erkennen en te waarderen.'

Vergroten polarisatie, fragmentatie en ont-democratisering de waarde van goede doelen of bedreigen ze die juist?

'Allebei. Behalve dat overheden de ruimte voor het maatschappelijk middenveld inperken, zie je dat burgers steeds meer in een eigen bubbel leven. Goede doelen kunnen dan voor verbinding zorgen. Die creëer je soms met eenvoudige middelen. Ik denk aan de Stichting Woord en Daad, die in kringloopwinkels koffietafels neerzet waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in gesprek kunnen gaan. Van de zes functies van goede doelen die wij onderscheiden (zie kader, red.), is het versterken van sociale cohesie er één.'

Zijn goede doelen zich er voldoende van bewust dat ze die verbindende functie hebben?

‘Het zit in hun DNA, maar de een is er actiever mee bezig dan de ander. Kijk, vaak ontstaat een goed doel doordat één persoon een ideaal heeft en vervolgens mensen om zich heen verzamelt om dat in de praktijk te brengen.’

Maar dat zijn vaak mensen uit dezelfde bubbel.

‘Niet altijd. Onderwerpen als dierenwelzijn lopen dwars door het politieke landschap heen. En bij lokale initiatieven zie je vaak dat mensen uit verschillende bubbels samen de schouders onder iets zetten waardoor er meer verbinding ontstaat.’

Wat drijft mensen doorgaans om een goed doel te steunen?

‘Dat komt meestal uit het hart. Je moeder heeft bijvoorbeeld kanker en daarom besluit je om donateur van het KWF te worden. Er is ook een stroming die effectief altruïsme wordt genoemd. Dat is een rationele benadering, waarbij je kijkt wat het best werkt om de wereld te verbeteren. Maar die twee kunnen goed samengaan. Hoogleraar Filantropie Paul Smeets heeft het over potjes. Je hebt als burger als het ware een paar potjes voor je op tafel staan en besluit de ene keer wat in het ene potje te doen en de andere keer wat in het andere potje.’

Zijn er duidelijke veranderingen gaande in de steun aan goede doelen?

‘Ja. Je ziet dat jongeren zich minder aansluiten bij formele organisaties. Ze staan wel nog achter een ideaal, zoals dierenwelzijn, maar doen dat niet door lid te worden van een dierenwelzijnsorganisatie, maar bijvoorbeeld door minder vlees te eten. Ook zijn ze makkelijker te mobiliseren voor eenmalige dan voor structurele activiteiten. Goede doelen moeten zich daar bewust van zijn en hun communicatie

Margreet Plug: ‘Goede doelen kunnen voor verbinding zorgen’

en wervingsmethoden er op aanpassen. Meer doen via sociale media bijvoorbeeld. En met ambassadeurs werken die jongeren aanspreken. Het WNF met de Rangers en Natuurmonumenten met OERRR doen dat bijvoorbeeld goed.’

Wat kun je als branche ondernemen tegen de toenemende druk op het maatschappelijk middenveld?

‘Wij zetten ons in voor het behoud van de noodzakelijke ruimte in wet- en regelgeving waarbinnen goede doelen hun werk kunnen doen. Eén van de rollen van goede doelen is signaleren en agenderen, om de *checks and balances* in de democratie te bewaren en ervoor te zorgen dat er tegenmacht is en blijft. Neem de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. De rechter die een streep zette door het

representatief genoeg zijn. Ook klinken er regelmatig pleidooien om de ANBI-status af te pakken van activistische goede doelen, zoals milieuorganisaties die tegen de staat procederen. Verlies van de ANBI-status kan goede doelen in financiële problemen brengen, omdat die onder meer voor belastingvoordelen zorgt. ‘Dit soort kritiek, bijvoorbeeld op de representativiteit van een organisatie, gaat vaak over iets anders’, becommentarieert Plug. ‘Politici proberen langs deze weg een hen onwelgevallig geluid te smoren. Maar in de democratie moet je dat andere geluid juist koesteren. Ik vergelijk het altijd met je werknemersbestand. Je moet nooit alleen maar klonen van jezelf aannemen, dat werkt niet. Dat probeer ik dus inderdaad niet te doen.’

Al met al toont ze zich ‘bezorgd’ over de signalen die de politiek afgeeft richting goede doelen. De speelruimte die eerst zo vanzelfsprekend was, moet steeds meer worden bevochten. Anderzijds zijn er ook successen te melden. Zo is de giftenaftrek, die tijdens het formeren van het kabinet ter discussie stond, goeddeels intact gebleven. En worden goede doelen betrokken bij de plannen om de regeldruk in Nederland terug te dringen. In februari is een amendement van Inge van Dijk (CDA) aangenomen met als strekking dat wetten vooraf worden getoetst op regeldruk voor onder meer goede doelen en vrijwilligers.

Vragen de polarisatie en de afkalking van de rechtsstaat om andere accenten bij goede doelen, zoals meer aandacht voor het in stand houden en versterken van de democratie?

‘Ja, en dat gebeurt ook. Ik denk aan de opkomst van burgerberaden. Bureau Burgerberaad, dat zich daarvoor inzet, is net lid geworden bij ons. Of neem Stichting De Buurt, die werkt aan een grotere verbinding in buurten. Wij vragen ook altijd aan onze leden: als je toch op het voor jou relevante ministerie bent, wil je dan ook aandacht vragen voor het be-

kabinetsbesluit om drie islamitische sprekers te weren, is bedreigd. Dat werd mede gevoed door politici die die rechter bekritiseerden. Die politici geven daarmee het slechte voorbeeld. Dat moet worden aangekaart, want zoiets draagt bij aan de uitholling van de democratie.’

Wat is jullie specifieke rol daarbij?

‘Wij staan als brancheorganisatie voor waarden. Dat de gang naar de rechter altijd open moet staan bijvoorbeeld. Het is vervolgens aan de leden om te besluiten of zij een rechtszaak willen aanspannen.’

Ook het voortbestaan en functioneren van goede doelen zelf staat steeds meer ter discussie. Zo betwisten politici of organisaties die een procedure aanhangig maken, bijvoorbeeld tegen bedrijven die schade veroorzaken, wel

houd van de ruimte waarbinnen goede doelen hun werk moeten doen?’

Hoe belangrijk is vrijheid voor jullie precies? Moet er maximale vrijheid zijn om goede doelenorganisaties op te richten en ze hun werk te laten doen of kunnen daar ook beperkingen voor gelden?

‘Vrijheid moet er zijn, maar de vrijheid van de een mag niet ten koste gaan van die van de ander. Het mooie van Nederland is dat wie een ideaal heeft, de vrijheid heeft om daar met een organisatie voor op te komen. Die ruimte is heel belangrijk en moet er blijven. De grenzen eraan worden vooral bepaald door het strafrecht.’

Kan iedereen die niet met het strafrecht botst lid worden bij jullie?

‘Een harde eis is dat je CBF-erkend bent. Zonder dat kun je aspirant-lid worden, maar je kunt uiteindelijk alleen lid blijven als je die CBF-erkenning krijgt.’

Het CBF, onafhankelijk toezichthouder op goede doelen, licht goede doelen door en geeft ze een betrouwbaarheidsstempel. Wie veroordeeld is wegens een misdrijf of zich grensoverschrijdend gedraagt, komt daar niet voor in aanmerking. Wie eenmaal CBF-erkenning of een ANBI-status heeft, raakt die niet zomaar kwijt. In december 2023 drong JA21-Kamerlid Joost Eerdmans erop aan dat de ANBI-status van de Stichting Vrienden van XR, die het werk van Extinction Rebellion (XR) ondersteunt, wordt ingetrokken. XR zou ‘onwettig, maatschappij-ontwrichtend en vandalistisch’ opereren. Maar minister van Justitie David van Weel zag hiervoor geen juridische grond. Behalve dat ze de ANBI-status heeft, is de Stichting Vrienden van XR CBF-erkend én lid van Goede Doelen Nederland.

Op de vraag of ze nieuwe leden onderhoudt over hun doelen en werkwijze, zegt Plug: ‘Er zijn zeer uiteenlopende goede doelen bij ons aangesloten. Dat sluit goed aan bij de diversiteit in onze samenleving. Ik spreek ze niet

Onderwerpen als dierenwelzijn lopen dwars door het politieke landschap heen

specifiek aan op hun werkwijze. Wel voeren we met directeuren regelmatig gesprekken over thema's als op het randje van de wet opereren en procederen tegen de overheid. Dat kan namelijk effect hebben op hoe de samenleving naar ons kijkt. Dan gaat het dus over beeldvorming. Maar wij beoordelen onze leden niet. Het CBF doet de screening, de Belastingdienst beslist over de ANBI-status en het openbaar ministerie bepaalt wat strafrechtelijk wel en niet door de beugel kan.’

Kunnen goede doelen en vrijwilligerswerk niet zonder elkaar?

‘De meeste goede doelen werken ongelooflijk veel samen met vrijwilligers en kunnen niet zonder hen. Vrijwilligers zijn onmisbaar voor het uitvoeren van hun activiteiten en het bereiken van hun doelen. Vrijwilligerswerk is ook voor de vrijwilligers zelf van grote waarde, het zorgt voor zingeving en voldoening. Het geeft hen de kans om iets bij te dragen aan de samenleving, nieuwe vaardigheden te leren en samen met anderen te werken aan een ideaal. Zo versterken goede doelen en vrijwilligers elkaar.’

De zes functies van goede doelen

- Helpen en oplossen
- Innoveren en veranderen
- Signaleren en agenderen
- Zingeving en voldoening
- Sociale cohesie
- Veerkracht

Het geheim achter het succesvolle vrijwilligerswerk van poppodium De Pul:

**Muziek,
gemeenschapszin
en een
thuisgevoel**

Als er één organisatie in Nederland een goede formule heeft gevonden om vrijwilligers aan te trekken én te behouden, is het De Pul in Uden. In 1968 als jongerensoos begonnen, is De Pul nu het oudste poppodium van Nederland. Het geheim achter het succes is de grote schare aan trouwe en enthousiaste vrijwilligers. Waar veel organisaties moeite hebben om jongeren te bereiken of aan zich te binden, is De Pul juist een hotspot voor jonge vrijwilligers. De liefde voor muziek en cultuur en de grote gemeenschapszin verbinden hen, net als het thuisgevoel dat De Pul uitstraalt.

Onder de paraplu van de Stichting Compass valt behalve De Pul ook jongeren centrum MC, waar jongeren na school kunnen chillen. Daar maken ze vrienden en voelen ze zich onderdeel van een groter geheel. 'Door educatieve programma's op basisscholen en middelbare scholen laten we jongeren al heel vroeg kennismaken met De Pul en MC. Zo maken we de drempel om eens bij ons binnen te stappen heel laag,' zegt Iris Driessen. Zij begon ooit als vrijwilliger achter de bar bij De Pul en is nu betaald jongerenwerker bij MC en (vervangend) vrijwilligerscoördinator.

Bij De Pul en MC wordt het perspectief van de jongeren altijd meegenomen bij de besluitvorming, zegt ze. 'Als jongerenwerkers sluiten wij zo veel mogelijk aan bij de leefwereld van de jongeren. We zien hen, en zij ons, op straat of op school. Op school zijn we zowel in pauzes aanwezig als tijdens voorlichtingen. We zien ze op straat, of als ze aan het sporten zijn. Zij zijn een goede spiegel voor onze organisatie,

wij nemen hun opmerkingen serieus. Dat zorgt voor vertrouwen en verbondenheid en voor een langdurige samenwerking.'

Bedankjes van artiesten

Eén van de vrijwilligers, Floor Beek (20), vertelt: 'Er worden regelmatig open dagen gehouden. Dan krijg je een rondleiding van enthousiaste vrijwilligers en de boodschap is altijd: iedereen is welkom, kom een keertje meedoen, dan kun je het zelf ervaren. Iedereen is zo aardig en geïnteresseerd, dat werkt echt inspirerend.'

Floor werd meegenomen door haar tweelingbroer Tijs, die als fotograaf concerten bij De Pul fotografeert. Zelf werkt ze sinds een jaar regelmatig achter de bar. 'Het is leuk om met jonge mensen samen te werken, maar het is net zo leuk om met iemand te werken die al twintig jaar bij De Pul werkt. De Pul heeft mij een gratis groep blijvende vrienden gegeven.'

Wat De Pul zo bijzonder maakt, zeggen Floor en Tijs, is het hechte team, de saamhorigheid en de verbondenheid. Tijs: 'Dat merken ook de artiesten die er optreden, die bedanken na hun optreden vaak alle vrijwilligers uitgebreid voor hun inzet en de goede sfeer.' Floor: 'Ook de coördinatoren bedanken ons heel vaak voor onze inzet. We doen het samen en we krijgen er echt heel veel voor terug!'

Voor organisaties die het moeilijk vinden om jongeren als vrijwilliger aan te trekken, heeft Floor een tip: 'Zorg dat je communicatiekana-

'De artiesten bedanken de vrijwilligers vaak voor hun inzet en de goede sfeer'

len die jongeren veel gebruiken actief inzet, zoals Instagram, Youtube en TikTok. Maar ook dat jongeren zelf de vlogjes en posts maken, want zij kennen de taal als geen ander. Geloof in de jongeren, geef ze vertrouwen, dan krijg je gegarandeerd jonge vrijwilligers binnen.'

Leeftijd speelt geen rol

Veel vrijwilligers blijven lang actief. Neem Saskia Plug. Zij begon op haar zestiende vrijwillig bij De Pul, kreeg al snel een leidinggevende rol en is in totaal twintig jaar vrijwilliger geweest. Sinds zes jaar werkt ze betaald als vrijwilligerscoördinator bij De Pul. Saskia: 'Het belangrijkste is dat leeftijd geen rol speelt. Er wordt gekeken naar wat je kunt, wat je wilt en wie je bent. Op basis daarvan worden taken bepaald. Wij krijgen jongeren vanaf veertien binnen die de mogelijkheid krijgen om hun talenten te ontdekken en ontwikkelen. Ze kunnen bijvoorbeeld licht- en geluidstechniek leren onder het toeziend oog van een ervaren technicus. Als we zien dat iemand talent heeft of een passie om voor techniek te gaan, krijgt die steeds meer

verantwoordelijkheden. Vanaf je zestiende kun je bij ons al zelfstandig diensten draaien. Dat is uniek. Voor sommige vrijwilligers zijn vooral de sociale aspecten van het werk belangrijk, anderen komen om zichzelf te professionaliseren, hun cv te vullen, meters te maken en contacten op te doen. Daarna gaan ze een studie volgen en het werkveld in.'

Voordat Jordy van Diepenbeek (17) bij MC terecht kwam, was hij eenzaam en zat hij veel op zijn telefoon. Bij MC leerde hij dat echte connecties veel meer waard zijn. Hij ontwikkelde sociale vaardigheden en leerde doelen te stellen. Na eerst deel te hebben genomen aan een jongerengroep bij MC, ging hij er als vrijwilliger aan de slag. Jordy: 'Ik kan iedereen aanraden om vrijwilligerswerk te doen. Het zorgt voor fijne energie, sociale contacten en zijn wie je bent. Bovendien kun je veel lachen en goede gesprekken voeren.'

Bespiegelingen over het succes van het Nederlandse vrijwilligerswerk

Wat zijn er toch veel vrijwilligers in Nederland

Lucas Meijs is hoogleraar Strategic Philanthropy and Volunteering aan de Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit.

H

Het gaat goed met het vrijwilligerswerk in Nederland. Uit de laatste CBS-cijfers blijkt dat vorig jaar bijna 50 procent van de 15-plussers met een zekere regelmaat actief was als vrijwilliger. Niet alleen die mensen, ook alle organisaties die dat vrijwilligerswerk mogelijk maken verdienen applaus.

Dat Nederland vergeleken met andere landen zo hoog scoort op het gebied van vrijwilligerswerk, heeft meer met (vrijwilligers)organisaties te maken dan met individuele mensen. In dit magazine een reflectie hierop, overigens zonder de pretentie van specifiek onderliggend academisch onderzoek.

Van vrijwillige energie naar georganiseerd vrijwilligerswerk

De reflectie begint met het fundamentele onderscheid tussen 1) de bronnen van vrijwillige energie, 2) de mensen die (op dit moment) vrijwillige energie aanbieden en 3) organisaties en organiseringsprocessen die die vrijwillige energie omzetten in activiteiten voor vrijwilligers en vrijwilligerswerk.

Internationaal vergelijkend onderzoek, zoals bijvoorbeeld iedere vier jaar vastgelegd door het United Nations Volunteers programme (UNV) in de *State of the World's Volunteerism reports*, laat zien dat de verschillen op het tweede niveau (de vrijwillige energie) niet zo heel groot zijn. In eigenlijk alle culturen, landen, religies en wereldbeschouwingen zijn mensen bereid om anderen te helpen, om het goede te doen, om positief bij te dragen. Als het brandt bij de burens, ga je helpen blussen. Helpen bij (natuur)rampen is echt universeel. Maar de bron waar die energie vandaan komt (stap 1) is niet overal hetzelfde, laat staan de verschijningsvorm van het vrijwilligerswerk (stap 3).

Anders gezegd, vrijwillige energie is een aangeboren eigenschap (*nature*) van bijna iedereen, terwijl vrijwilligerswerk aangeleerd gedrag is (*nurture*) binnen een bepaalde context. Een andere context zal voor ander vrijwilligerswerk zorgen.

De Nederlandse vrijwilligerssector is goed in het vertalen van vrijwillige energie (de aangeboren goede intenties) in heel veel mogelijkheden voor vrijwilligerswerk (de aangeleerde en bedachte activiteiten). En daar zit echt niet de klad in. Ik hoor al meer dan dertig jaar dat de jongeren van nu geen vrijwilligerswerk meer doen, nu dus ook van de jongeren van toen. Maar afgaand op de cijfers van het CBS zit het nog steeds goed met dat 'opvoeden' in Nederland.

Opgevoed tot vrijwilliger: de kracht van de sociale context

Het is interessant te kijken naar hoe in Nederland wordt opgevoed naar vrijwilligerswerk. Ten eerste is er het effect dat, omdat veel mensen vrijwilligerswerk doen, iedereen mensen kent die het goede voorbeeld geven. En dat doet naleven! Het doen van vrijwilligerswerk wordt met de paplepel ingegoten, niet alleen door ouders, maar door het hele dorp.

Onderdeel van dat opvoeden is ook de emotionele betekenis die mensen en gemeenschappen geven aan vrijwilligerswerk. Paul Dekker, hoogleraar Civil Society aan Tilburg University, onderscheidt **onbetaald werk, actief burgerschap en actief lidmaatschap**.

Onbetaald werk is het vrijwilligerswerk dat lijkt op betaald werk maar komt vanuit de bereidheid om tijd op te offeren voor andere mensen of de samenleving. Dit is grofweg het Angelsaksische concept van vrijwilligerswerk, met een duidelijke achtergrond van rijke mensen die arme mensen helpen. Het is een verticale relatie, over de horizon van de klas-entegenstelling heen.

Actief burgerschap verwijst naar iets doen uit een gevoel van plicht of verantwoordelijkheid als burger, als (belangrijk) lid van de grotere samenleving. Dit is de kern van de Duitse ideeën over *Ehrenamt*.

Actief lidmaatschap is iets extra's doen in en voor een vereniging, beweging of eigen gemeenschap waarvan men lid is. Dit is het traditionele Scandinavische en ook Nederlandse idee van vrijwilligerswerk. Actief lidmaatschap is gebaseerd op gelijkwaardigheid binnen een gemeenschap, een horizontale relatie dus. Het lijkt te passen bij homogene (religieuze) samenlevingen als de Scandinavische, of bij een diverse verzuilde samenleving als Nederland.

Dekker beschrijft hoe sinds de jaren zeventig de manier waarop mensen vrijwilligerswerk doen én hoe ze zich erbij voelen, sterk is veranderd.

Waar het vroeger vooral ging om vaste, langdurige inzet binnen verzuilde verenigingen of kerken, zien we vanaf 1975 een verschuiving naar vrijwilligerswerk dat lijkt op onbetaald werk in zorg en welzijn. Later, vanaf de jaren negentig, kwam daar het idee van actief burgerschap bij: mensen die zich vrijwillig inzetten voor hun buurt of de samenleving, vaak rond grote maatschappelijke thema's. Vrijwilligersorganisaties pasten zich voortdurend aan deze nieuwe vormen en verwachtingen aan – ze werden flexibeler, boden kortere klussen aan, en lieten mensen zelf kiezen hoe en wanneer ze zich inzetten. Juist dat vormt de achtergrond van het grote succes van de vrijwilligersorganisaties: ze bewegen mee met de tijd.

Zelfwerken, samenwerken of tegenwerken: vrijwilligers en overheid

De volgende stap in deze reflectie op het succes van vrijwilligerswerk gaat over de relatie met de overheid en de politiek van het vrijwilligers-

werk in Nederland. Ik probeer dat te verduidelijken via een vergelijking met de Verenigde Staten en China. Maar eerst een theoretisch uitstapje.

Volgens Dennis Young, emeritus professor aan Case Western Reserve University, zijn er drie verschillende maar onderling verbonden relaties tussen overheden en vrijwilligersorganisaties: aanvullend, complementair en vijandig. In de aanvullende relatie leveren non-profitorganisaties en hun vrijwilligers diensten die overheden niet kunnen of willen leveren. Volgens het theoretische perspectief van Young gaat het dan vooral om organisaties waar de gemiddelde stemmer niets aan of mee heeft, zoals hobby- en sportorganisaties. Het zijn organisaties met een hoog door-ons-voor-ons-karakter, die andere burgers buiten sluiten.

In de complementaire relatie gaat het om partnerschappen tussen overheden en non-profitorganisaties waarbij door de overheid gefinancierde non-profitorganisaties en hun vrijwilligers publieke diensten leveren die de overheid ook zelf zou kunnen leveren. Dan hebben we het vaak over dienstverlenende organisaties, zoals het meeste welzijnswerk.

De derde relatie is een vijandige of contradictoire relatie, waarbij non-profitorganisaties en overheden wederzijds verantwoording afleggen door middel van beleidsbeïnvloeding en regelgevend toezicht. Denk hierbij aan een groot deel van de activistische organisaties rond het milieu. Dat zijn vaak campagneorganisaties.

Aanvullend en complementair werk

In Nederland zorgde de verzuiling voor een sterke groei van vrijwilligersorganisaties. De verschillende zuilen – zoals de katholieke, protestantse en socialistische – werkten niet tegen elkaar, maar naast elkaar. Binnen elke

zuil organiseerden mensen hun eigen scholen, sportclubs en jeugdverenigingen, vaak met vrijwilligers.

Daarbij zagen we twee soorten vrijwilligerswerk ontstaan. Aan de ene kant **aanvullend werk**: vrijwilligers die zich inzetten voor hun eigen gemeenschap, wat past bij het idee van actief lidmaatschap. Aan de andere kant **complementair werk**: vrijwilligers die publieke taken oppakken, zoals zorg zonder loon. In de hoogtijdagen van de verzuiling betrof dat vaak actief lidmaatschap, later steeds meer onbetaalde arbeid. Beide vormen werden vaak ondersteund door de overheid, bijvoorbeeld via subsidies. Door deze rijke traditie van door-ons-voor-ons-organisaties in alle sectoren van de samenleving ontstond een groot en divers aanbod van zelfstandige non-profitorganisaties. Zo werd vrijwilligerswerk in iedere zuil – ook bijvoorbeeld onder katholieken – groot, belangrijk en vanzelfsprekend.

Maar er is meer. Door de verzuiling en ons kiesstelsel heeft Nederland ook een versplinterd politiek landschap, waardoor het makkelijk is om complementair te zijn maar ook relatief veilig is om aanvullend of zelfs vijandig tegenover de overheid te staan. In een tweepartijenland, zoals de Verenigde Staten, is ook het vrijwilligerswerk verdeeld. Met aanvullend werk of een vijandige relatie met de regering kun je na de verkiezingen ineens in het verdomhoekje komen te staan. Al biedt het ook kansen, want polarisatie is goed voor vrijwillige energie en dus voor vrijwilligerswerk.

Een analyse van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling uit 2013, 'Het onbehagen voorbij', laat zien dat maatschappelijk onbehagen, waarvan polarisatie een zware vorm is, leidt tot met name aanvullend en vijandig

vrijwilligerswerk. De opdracht is om dat constructief te maken.

Nog interessanter wordt het in een eenpartijstaat als China. Daar is eigenlijk alleen ruimte voor complementair vrijwilligerswerk dat bijna helemaal in het teken staat van centrale, door de overheid aangestuurde dienstverlening. Door-ons-voor-ons-organisaties passen daar helemaal niet bij.

Organisaties waar mensen zich thuis voelen

Vrijwilligerswerk floreert in Nederland juist omdat mensen vrij zijn om hun eigen organisaties op te richten en die de vorm te geven die zij willen, vanuit verschillende tradities en emoties (actief lidmaatschap, burgerschap, enzovoort). Dat gaat terug tot de 80-jarige oorlog. Een veilige en vrije ruimte en erkenning voor de diversiteit van organisaties is cruciaal. Voor de goede lezer: dit is ook een pleidooi om erkenning en waarderingen vanuit de overheid voor vrijwilligerswerk niet te politiseren. Ook contradictoair vrijwilligerswerk telt!

Samenvattend, het gaat zo goed met het Nederlandse vrijwilligerswerk omdat er zo ongelofelijk veel vrijwilligerswerk gedaan kan worden bij organisaties waar mensen zich thuis voelen. Dat betekent ook dat het altijd organisaties zijn waar andere mensen zich minder thuis voelen. Zolang die mensen vervolgens ook weer hun eigen organisatie kunnen en mogen oprichten, is er niets aan de hand. Dat gevoel van iedereen verantwoordelijk maken voor zijn eigen ruimte binnen het gedeelde publieke domein is fundamenteel voor de verklaring van het vele vrijwilligerswerk in Nederland.

Als het brandt
bij de burens, ga
je helpen blussen

Onze vrijwilligers-
organisaties zijn
zo succesvol omdat
ze meebewegen
met de tijd

Op bezoek in een Odensehuis voor mensen met beginnende dementie

‘Ik zat tegen de grens aan van: nou gaat het niet meer’

Een oudere man strompelt vooruit met zijn rollator. De straat voor het Odensehuis in Geldermalsen is opgebroken, zodat hij door een zandvlakte moet ploegen en flinke hoogteverschillen moet overbruggen. De verslaggever moet de man bijna over zijn schouder gooien om hem heelhuids in het Odensehuis te kunnen afleveren.

Binnen zitten desondanks zo'n twintig mensen rond een grote tafel met een kopje thee of koffie voor zich. Iedereen heeft een grote button met zijn of haar voornaam erop opgespeld. Op een groot schoolbord staat 'Welkom' geschreven en de datum, woensdag 5 februari. Elke woensdagochtend is hier inloop voor mensen met beginnende dementie en hun naasten. Vorige week vertolkte een duo oud-Hollandse muziek en werd er enthousiast meegezongen, vertelt vrijwilliger Bernadette. Vandaag kan er gekaart, gesjoeld en gepraat worden. 'Maar niks moet.'

Bernadette was eerder praktijkondersteuner bij een huisarts en actief in de ouderenzorg. Samen met de andere vrijwilligers probeert ze de bezoekers het gevoel te geven dat ze welkom zijn en hun verhaal kunnen doen. 'In het begin hebben we wel geprobeerd gesprekken te voeren over hoe mensen hun situatie ervaren, maar dat werkte niet. Ze klapt dicht. Het zijn Betuwenaren hè, die houden altijd een stukje

voor zichzelf. Door kennisspelletjes, bijvoorbeeld over Nederland of vaderlandse geschiedenis, prikkelen de vrijwilligers het geheugen van de bezoekers. 'Je moet ze dan wel één voor één de beurt geven', zegt Bernadette. 'Want er is een groot niveauverschil, dus gaan mensen voor elkaar antwoord geven.'

Hersenscan

Het Odensehuis – waarvan er landelijk tientallen zijn – valt in Geldermalsen onder de Stichting Welzijn West Betuwe en zit in bij het Boomgaardhuis. Dat is een kleinschalige woonvorm voor mensen met dementie. Vrijheid is hier het sleutelwoord. De bewoners bepalen zelf hun dag- en nachtritme, ze kunnen op hun kamer blijven, de kok helpen in de keuken of anderen ontmoeten. Bezoekers zijn er niet, familie en vrienden zijn altijd welkom. Zolang het verantwoord is, kunnen bewoners in- en uitlopen en het terrein verlaten. Wel is het dan zaak de toegangscode van de poort te onthouden of die op zak te hebben.

Ferry en Corrie in het Odensehuis in Geldermalsen

Van opsluiting naar autonomie

Vroeger werden mensen met dementie meestal op gesloten afdelingen geplaatst, omdat dat veiliger voor ze zou zijn. Gaandeweg ontstond het besef dat dat meer nadelen dan voordelen had. Wetenschappelijk onderzoek wees uit dat opsluiting onrust en frustratie teweeg bracht. Meer vrijheid, bijvoorbeeld door toegang te geven tot een tuin, bleek juist een positieve impact te hebben. Mensen met dementie met veel bewegingsvrijheid gebruikten minder medicijnen en scoorden beter op taal en langetermijngeheugen. Het accent verschoof daarom naar meer vrijheid en autonomie. Er zijn nu open en semi-open verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen zoals het Boomgaardhuis. Nederland loopt op dit punt overigens niet voorop. In Duitsland is het verboden om mensen met dementie op te sluiten en bestaan er geen gesloten afdelingen.

Ook de Odensehuizen beogen de vrijheid te bevorderen, onder meer door mensen met beginnende dementie lotgenoten te laten ontmoeten. Maar ze vergroten óók de vrijheid van hun mantelzorgers. Want die hebben zo de mogelijkheid hun dementerende partner of ouder aan de begin van de ochtend af te leveren en dan zelf iets anders te gaan doen. Maar bezoeker Ferry (81) gaat het daar niet om. Hij gaat altijd trouw mee naar binnen met zijn Corrie (78), die nu een paar jaar verschijnselen van dementie vertoont.

Het begon er mee, zo vertelt hij als we met z'n drieën een rustig plekje hebben opgezocht, dat Corrie steeds vaker dingen vergat en vragen stelde als 'waar zijn we geweest?' Dat was zo'n vier jaar geleden. Lange tijd schoven de twee een bezoek aan de huisarts en het ziekenhuis voor zich uit, maar uiteindelijk leverde een hersenscan het bewijs van wat ze al vreesden: Corrie bleek beginnende dementie te hebben. Sindsdien staat ze onder behandeling van een

geriater en krijgen zij en Ferry begeleiding van een dementiecoach.

Zware fase

Een tijdje na de diagnose gingen de twee door een zware fase heen. 'Soms hoefde ik maar een half woord verkeerd te zeggen of we hadden de grootste bonje, terwijl dat vroeger niet zo was', vertelt Ferry. 'We waren allebei wel eens zo kwaad dat we van huis weglieden.' Ferry denkt dat het vooral kwam doordat Corries karakter veranderde. Maar als haar de vraag wordt gesteld of dat zo was, zegt ze: 'Niet dat ik weet.' De conflicten namen na verloop van tijd af, mogelijk omdat Corrie nieuwe medicatie kreeg. Maar Ferry schiet nog steeds vol als hij aan die tijd terugdenkt. 'Ik had het heel zwaar en zat echt tegen de grens aan van: nou gaat het niet meer,' zegt hij. Corrie, droog: 'Nou, daar heb ik niks van gemerkt.'

Omdat Ferry vroeger met verstandelijk gehandicapten werkte, was hij gewend zorg te verlenen. 'Maar dan trek je na acht uur de deur achter je dicht. Dit is anders hè, dit duurt 24 uur per dag. En als je dan ook nog ruzie krijgt...' Omdat hun twee zoons niet om de hoek wonen en een van hen zelf zorg nodig heeft, komt de mantelzorg vrijwel geheel voor rekening van Ferry.

Permanent toezicht heeft Corrie niet nodig, toch wijken de twee nauwelijks van elkaars zijde. Volgens Ferry is dat omdat Corrie niet zonder hem kan. 'Zodra ik tien minuten op zolder ben, om op te ruimen, komt ze achter me aan.' Hij zucht. 'Ik zou willen dat ze vaker alleen wilde zijn, want dan kon ik eigen dingen doen. Ik heb nu nul tijd voor mezelf.' Toch blijft hij er altijd bij als Corrie op woensdagochtend in het Odensehuis zit.

Wasmachine

Corrie kan nog de nodige dingen zelfstandig, naar de supermarkt lopen en het huis helpen schoonhouden bijvoorbeeld. Maar Ferry neemt steeds meer taken van haar over, zoals autorijden, koken en de wasmachine bedie-

'Soms hadden we na een half woord al bonje'

nen. Tussen Corrie en apparaten botert het namelijk niet meer zo. Al heeft ze dat zelf niet in de gaten. Ferry: 'Vroeger mocht ik nooit aan de wasmachine komen, maar nu moet ik er regelmatig bij komen om hem te helpen instellen.' Corrie, stoïcijns: 'Met de was gaat het altijd goed hoor.'

Wat betekent vrijheid eigenlijk voor het stel, dat nu al 55 jaar samen is? En verschilt dat nog tussen hen twee? Corrie: 'Voor mij is vrijheid dat hij niet weggaat. En dat we nog thuis wonen. Want ik doe alles nog. Als ik hier (in het Boomgaardhuis, red.) zou wonen, zou ik niet meer kunnen wat ik thuis kan.' Ferry: 'Voor mij is vrijheid dat ik weg kan gaan zonder dat dat problemen geeft. Fotograferen bijvoorbeeld, wat altijd mijn grootste hobby is geweest. Maar langer op pad gaan zit er gewoon niet meer in. Fotograferen doe ik nu alleen nog op vakantie.'

De twee fietsen nog regelmatig een stukje samen ('dat gaat gelukkig nog'), gaan samen naar de film of uit eten en op vakantie. Zo lang het kan, willen ze dat Corrie thuis blijft wonen. Wel hebben ze alvast een Wlz-indicatie voor haar aangevraagd voor het geval Ferry iets overkomt. Daarmee is ze verzekerd van langdurige zorg. 'Alleen wonen zit er namelijk niet meer in voor Corrie', zegt Ferry. Als samenwonen eerder al niet meer zou gaan, lijkt het Boomgaardhuis hem een mooie vervangende plek, ook omdat het dichtbij is. 'Dan kan ik makkelijk elke dag even op bezoek.' Corrie: 'Wij kunnen namelijk niet zonder elkaar!' Als de verslaggever stelt dat Corrie duidelijk niet zonder Ferry kan maar Ferry zeker ook niet zonder Corrie, kijkt ze haar man liefdevol aan: 'Je krijgt een kleur!'

'Als het individu bloeit, profiteert de gemeenschap, en andersom'

Sander Kooiman

Wat betekent vrijwilligerswerk voor jou persoonlijk?

'Voor mij gaat vrijwilligerswerk over bijdragen aan de samenleving op een manier die niet via de markt loopt. Een recent voorbeeld zijn mijn ouders. Zij woonden in Rotterdam, een stad die soms bekendstaat als koud en weinig verbonden. Maar wat ik daar zag, raakte me diep: de buurt zag dat mijn ouders een steuntje in de rug konden gebruiken – iets waar overheid en markt geen antwoord op hadden – en sloot zich als vanzelf om hen heen. Mijn oom met een verstandelijke beperking hoorde daar gewoon bij.'

Andersom stonden mijn ouders altijd klaar voor hun omgeving. Vrijwilligerswerk is voor mij dan ook: net even iets meer doen dan werken en belasting betalen. Een rol spelen in de voetbalvereniging of een bestuursfunctie vervullen – dat is óók vrijwilligerswerk. Het ontstaat uit gemeenschappen die zelf verantwoordelijkheid nemen.'

Hoe past vrijwilligerswerk binnen de waarden van Triodos Bank?

'Triodos is ooit opgericht vanuit het idee dat geld geen doel op zich is, maar een middel om

levenskwaliteit te bevorderen. Wij staan voor de sociale en de groene kant van duurzaamheid. Vrijwilligerswerk sluit daar naadloos bij aan: het verhoogt de kwaliteit van leven – op individueel niveau, via zorg of kunst bijvoorbeeld, en op gemeenschapsniveau. Wat mij persoonlijk aanspreekt, is dat vrijwilligerswerk mensen de ruimte geeft om bij te dragen aan het geheel. Het is een holistische benadering: als het individu tot bloei komt, profiteert de gemeenschap, en andersom. Vrijwilligerswerk is waardevol voor de samenleving, maar biedt ook vreugde voor de vrijwilliger zelf, mits op de juiste plek. Het versterken van inclusieve, zorgzame gemeenschappen is een van onze speerpunten. Aan burgercollectieven die het initiatief nemen, dragen wij graag bij.'

Vrijwilligerswerk is onbetaald. Hoe kijk jij aan tegen de waarde van iets dat economisch niets oplevert, maar maatschappelijk onmisbaar is?

'De vraag is of we die waarde wel voldoende zien. Neem iets simpels als een croissantje: wat is de *true price* daarvan? Wat kost het écht om het te maken, inclusief de impact op mens en milieu?

De maatschappelijke waarde van vrijwilligerswerk is enorm, maar niet zichtbaar in euro's

Op dezelfde manier zouden we ook naar vrijwilligerswerk moeten kijken. De maatschappelijke waarde is enorm, maar vaak niet zichtbaar in euro's. En juist daardoor dreigt die waarde ondergewaardeerd te worden.'

Draagt vrijwilligerswerk bij aan het sociale kapitaal van een land? En kun je dat meten?

'Zeker. Een concreet voorbeeld is Austerlitz Zorgt. Daar zetten we een dorpsondersteuner in. Dat kost wat, maar voorkomt dat mensen doorstromen naar duurdere zorgvormen, zoals pleegzorg. Zulke maatschappelijke baten kun je gewoon doorrekenen.

Misschien is de term 'sociaal kapitaal' wel te smal. Zo is er de *social handprint* – een bredere manier om de impact van sociale initiatieven te meten. Organisaties zoals Maxx zijn daar actief mee bezig. Of neem de podcast *Money for Change*, daarin gaat het over het zichtbaar maken van sociale waarde.'

Vrijwilligerswerk draait om zorg, nabijheid en tijd – dingen die niet in het BNP zitten. Moet dat veranderen?

'Ja. We moeten op z'n minst proberen om die waarde mee te nemen in ons denken over economie. Bij Triodos komen we tot de conclusie: ja, we moeten het doen – maar zonder verkeerde prikkels, zoals vrijwilligers een onkostenvergoeding geven of opleidingsmogelijkheden aanbieden in combinatie met prestatiedruk of een verplichting. Zo houd je het werk vrijwillig en intrinsiek gemotiveerd, maar laat je tegelijkertijd zien dat het waarde heeft. Uiteindelijk draait het om vertrouwen en overtuiging. We voelen allemaal hoe waardevol vrijwilligers-

werk is. Soms mag dat voldoende bewijs zijn voor de waarde ervan.'

Wat zegt het over een samenleving als essentiële functies soms alleen door vrijwilligers worden ingevuld?

'Het laat zien dat we niet alles hebben opgelost met de manier waarop onze maatschappij nu is ingericht. Sommige behoeften blijven liggen – ze worden niet opgepakt door de markt of de overheid. Misschien zijn we wel iets te veel gaan leunen op die twee.

Vrijwilligerswerk is vaak een reactie op wat ontbreekt. Mensen nemen het heft in eigen handen, omdat ze zich betrokken voelen. En dat is hoopvol. Het is de moeite waard om beter na te denken over hoe we tijd en geld inzetten. Er is veel voldoening te vinden in andere vormen van organiseren – in buurtinitiatieven, verenigingen, hospices. Die draaien op vrijwilligers, en dat werkt.'

Wat is de meest hoopgevende vorm van vrijwilligerswerk die je onlangs zag?

'Wat me hoop geeft, is dát het gebeurt – zelfs op plekken waar je het niet direct verwacht. Ook waar mensen vooral met zichzelf bezig lijken, zie je dat er omgekeken wordt naar elkaar. Dat geeft mij vertrouwen in de samenleving.'

Sander Kooiman is manager Team Social & Impact Loans bij Triodos Bank

Van 325 aanmeldingen naar 86 winnaars

Voor de Nationale Vrijwilligersprijs 2025 ontvingen we 325 aanmeldingen uit alle hoeken van het land. Uiteindelijk zijn daar 86 organisaties uit gekozen. Onderdeel van het selectieproces was dat we deelnemers vroegen hun verhaal te vertellen in een vlog van één minuut.

Waarom een vlog?

Vrijwilligersorganisaties zijn vaak sterk in de inhoud van hun werk, maar PR moet er vaak bij gedaan worden. Met de vlog wilden we organisaties stimuleren hun impact kort, krachtig en visueel over te brengen – een belangrijke vaardigheid in een tijd waarin beeld en verhaal het verschil maken. Zo versterken ze niet alleen hun zichtbaarheid, maar ook hun communicatiekracht. En die hebben ze hard nodig, bijvoorbeeld bij het werven van vrijwilligers.

Hoe zijn de vlogs beoordeeld?

Elke vlog is onafhankelijk bekeken door drie juryleden. Er werd gescoord op vier onderdelen: **Duidelijkheid en relevantie van de boodschap** – telde voor 50 procent mee

Authenticiteit en emotie – telde voor 25 procent mee
Impact en maatschappelijke waarde – telde voor 15 procent mee

Gebruik van creativiteit – telde voor 10 procent mee.

Door creativiteit relatief licht mee te laten wegen, maakten we het mogelijk dat ook eenvoudig opgenomen vlogs – met één persoon in beeld en één take – hoge scores konden halen. En dat is ook gebeurd.

De 86 inzendingen met de hoogste gemiddelde score zijn de winnaars van dit jaar. Tachtig inzenders wonnen de derde prijs van 750 euro, vijf de tweede prijs van 2.000 euro en eentje de hoofdprijs van 15.000 euro. We hebben ervoor gezorgd dat de zes genomineerden voor de hoofdprijs uit verschillende categorieën komen, zodat de volle breedte van het vrijwilligerswerk zichtbaar wordt. Vrijwilligersorganisaties konden inschrijven in twaalf categorieën, je kunt ze bekijken op www.vrijwilligersprijs.nl onder 'meld je hier aan'.

Hoe kijken de zes genomineerden voor de hoofdprijs terug op het maken van hun vlog? Hebben ze tips voor andere organisaties? Bekijk het via de QR-code.

Verbinding maken op straat is geen bijzaak

T

Twintig jaar geleden zou ik hard hebben gelachen bij de gedachte dat ik ooit vrijwilliger zou zijn bij de politie. ‘Wat heb ik daar te zoeken?’, dacht ik. Als je mensen wilt helpen die in de knel zitten, lijkt de politie op het eerste gezicht niet de meest logische plek. Maar ik denk er inmiddels heel anders over.

Jarenlang reisde ik voor organisaties de wereld over — ook naar plekken die je niet snel als vakantiebestemming zou kiezen. Denk aan Zuid-Soedan, of dat land waar tijdens mijn verblijf een bomaanslag plaatsvond op mijn hotel. In zulke situaties zijn mensen die je wegwijs maken, die je helpen als het spannend wordt, onmisbaar. Na mijn pensionering zag ik een oproep voor vrijwilligers bij TAS — Tourist Assistance Service — in Den Haag. Die organisatie hielp toeristen die in de regio in de problemen waren gekomen. Ik meldde me meteen aan. Via TAS had ik veel contact met politiebureaus in het centrum van de stad. Toen TAS werd opgeheven, kreeg ik de kans om als buitenvrijwilliger bij de politie te blijven. En die kans greep ik.

Het echte contact

Inmiddels draai ik al bijna tien jaar een late dienst per week bij Bureau Hoefkade. Vanaf een uur of drie ‘s middags tot laat in de avond loop ik mee op straat. We zijn altijd met z’n tweeën. Ik heb geen opsporingsbevoegdheid, maar dat is ook niet mijn rol. Mijn taak is om in gesprek te gaan. Om zichtbaar te zijn. Om verbinding te maken, en dat vind ik ook belangrijk.

We beantwoorden vragen, geven uitleg, luisteren naar zorgen. Soms helpen we bij buurtonderzoeken, delen we folders uit in wijken met veel inbraken of houden we een oogje in het zeil bij stations of drukke winkelstraten. Mijn favoriete plek? Rondom station Hollands Spoor of bij de moskee, vlak voor of na het avondgebed. Daar gebeurt het — het echte contact.

En dat contact doet ertoe. Laatst sprak ik iemand die gefrustreerd was omdat zijn aangifte maar niet werd

Bart Dijkstra is
vrijwilliger bij
Bureau Hoefkade
Den Haag

opgenomen. Uiteindelijk bleek er een taalprobleem te spelen. Toen dat eenmaal duidelijk was, werd de aangifte alsnog gedaan — en leidde het tot het oplossen van een grote diefstalzaak. Zulke momenten zijn zeldzaam, maar goud waard.

Je verhaal kunnen doen

Toch gaat het mij niet om die zeldzame successen. Het gaat om gezien worden. Serieus genomen worden. Gewoon je verhaal kunnen doen bij iemand van de politie, ook als er niet meteen een oplossing is. Want als mensen voelen dat er geluisterd wordt, zijn ze veel sneller bereid melding te doen van iets wat niet pluis is. Dan groeit het vertrouwen.

Verbinding maken op straat is geen bijzaak — het is de basis. Het helpt de burger, het helpt de politie, en het maakt onze samenleving net dat beetje veiliger en menselijker. ●

Het gaat om gezien
worden, serieus
genomen worden

Marianne Besselink, scheidend voorzitter van Vereniging NOV

‘De vrijwilliger staat nog beter op de kaart’

Marianne Besselink werd in 2019 voorzitter van het bestuur van de Vereniging NOV. Dat is een onbezoldigde functie, dus vrijwilligerswerk. Ze doet dit naast haar betaalde werk: eerst als burgemeester van Bronckhorst, nu als voorzitter van het college van bestuur van het Zone.college. Eind dit jaar stopt ze als voorzitter van Vereniging NOV. Hoe kijkt ze terug en vooruit?

Welk moment of welke periode is je het meest bijgebleven van je tijd bij NOV?

‘Dan moet ik meteen denken aan dat we het Nationale Jaar van de Vrijwilliger hebben georganiseerd in 2021. Door corona kwam alles stil te staan en dat vroeg de nodige creativiteit van iedereen. Hierdoor kon het jaar toch doorgaan, zij het in aangepaste vorm. Zelfs de koningin kwam ervoor langs. Wat ook mooi was om te zien, was dat er in die tijd ook andersoortig vrijwilligerswerk ontstond. Mensen gingen individueel voor elkaar zorgen, ook mensen die dat eerder niet deden.’

Waar ben je het meest trots op als je kijkt naar wat Vereniging NOV in jouw bestuursperiode heeft bereikt?

‘De groei van de vereniging. Het netwerk en de impact ervan zijn nu veel groter. Dat zie je bij grote projecten waarin we een dragende speler zijn, zoals Samen Ouder Worden, Good Busy, Meedoenbalies en Maatschappelijke Diensttijd (MDT). Dat is niet mijn verdienste maar die van alle vrijwilligers en mensen in het netwerk.’

De noodzaak en het belang van vrijwilligerswerk zijn meer op de kaart gezet. Ook hebben we succesvol actiegevoerd tegen de regeldruk, al is dat probleem nog steeds niet helemaal opgelost. De balans tussen wat je als vrijwilliger kunt doen en wat er van je gevraagd wordt, is nog steeds niet goed.’

Wat was voor jou de grootste uitdaging en hoe ben je daarmee omgegaan?

‘Het probleem is: iedereen erkent het belang van vrijwilligers, iedereen zegt dat als alle vrijwilligers gaan staken Nederland stil komt te staan, niemand twijfelt daar over. Maar als je vraagt om scholing en investeringen, wordt het ingewikkelder, dan moet er veel uit de organisaties zelf komen. Je kunt niet zeggen: vrijwilligers zijn belangrijk en er vervolgens op bezuinigen. Daar moet je als NOV alert op blijven. Omdat er zo veel projecten zijn, ben je erg afhankelijk van incidentele middelen. Gelukkig hebben we de basisinfrastructuur weten te verbreden. Maar tussen droom en daad is er nog veel ruimte in te vullen door de NOV.’

Hoe heb je de rol van vrijwilligers en de positie van Vereniging NOV zien veranderen in de afgelopen jaren?

‘Er wordt steeds meer professionaliteit gevraagd van vrijwilligers. Als je een voetbalclub van 1500 leden aanstuurt, drukt er een behoorlijke verantwoordelijkheid op je. Daarnaast is er de constante zoektocht naar de rol van de vrijwilliger in professionele organisaties. In onder meer de zorgketen hebben vrijwilligers een heel waardevolle rol, bijvoorbeeld in hospices. Dat vinden we heel gewoon, dat die op vrijwilligers draaien. Maar krijgen ze genoeg ruimte, worden ze voldoende gerespecteerd? Dat zou meer onderdeel moeten zijn van het professionele zorgplan. Vrijwilligers zouden meer aan de tafel moeten zitten waar de besluiten worden genomen.’

Wat heeft je in jouw tijd als voorzitter het meest geïnspireerd?

‘Wat ik heel mooi vind, is dat we de Nationale Vrijwilligersprijzen weer mogen uitreiken. Dat zijn voorbeelden van wat er elke dag op elke straathoek gebeurt. Via de genomineerden huldigen we eigenlijk alle vrijwilligers. De passie en de trots waarmee vrijwilligers hun werk doen, raken me iedere keer weer. Net als wat het teweeg brengt bij de mensen die het ontvangen. Het is mooi om te zien dat mensen die als ontvanger kennis hebben gemaakt met vrijwilligerswerk daardoor zo geraakt zijn dat ze zelf vrijwilliger worden. Bij jeugdkampen zie je dat bijvoorbeeld: eerst ga je als deelnemer mee, later als begeleider. Toen ik burgemeester was en elk jaar lintjes mocht uitreiken, trof het me altijd dat iedereen die een lintje kreeg zei: ‘maar anderen doen veel meer.’ Ik heb nog nooit meegemaakt dat iemand zei: ‘nou, dat werd tijd.’ Bescheidenheid lijkt verankerd in het karakter van vrijwilligers. Dat vind ik echt een kwaliteit.’

Als je vooruitkijkt: welke thema's of ontwikkelingen verdienen de komende jaren extra aandacht binnen de sector?

‘De druk op mensen neemt steeds meer toe. Bovendien zitten we nu weer in een golf van een zich terugtrekkende overheid en bezuinigingen. Wil je een samenleving draaiend blijven houden, dan kom je steeds weer bij

vrijwilligers terecht. Ze zijn het cement van de samenleving. We hebben het al jaren over de nieuwe vrijwilliger, die wel iets wil doen voor de samenleving, maar niet op structurele basis. Hoe faciliteren we dat? Dat is een grote uitdaging. Dat vergt heel veel organisatie, en dat moet deels vrijwillig gebeuren. Ik vind MDT heel mooi, dat je jongeren meerwaarde meegeeft en ze laat zien dat iets voor een ander doen jou ook gelukkiger maakt. Ik woon zelf in de Achterhoek, daar hebben we te maken met vergrijzing. Als een van mijn kinderen stopt met sport, heeft het team meteen een probleem. We moeten de sociale infrastructuur met steeds minder mensen in stand houden. Dat betekent verschraling van het aanbod en dat betekent minder ontmoetingsmomenten en dat heeft weer effect op de cohesie in de samenleving. Dat onderstreept het belang van vrijwilligerswerk alleen maar.’

De weigering van minister Faber om lintjes uit te reiken aan vrijwilligers die asielzoekers hielpen, zorgde ervoor dat veel mensen zich spontaan aanmeldden als vrijwilliger. Wat vond je daarvan?

‘Daar werd ik heel blij van. Niet van de aanleiding, maar wel dat er een maatschappelijke reactie kwam. Laatst zag je het weer, toen Faber jonge asielzoekers verbood naar de Efteling te gaan. Spontaan kwamen er inzamelingsacties op gang. Daar corrigeert de samenleving de politiek. Daarmee laat je zien dat niet iedereen deze lijn volgt. Met haar actie politiseerde Faber vrijwilligerswerk, en vrijwilligerswerk is niet politiek. Dat moet je ook niet willen. Een vrijwilliger is een vrijwilliger, of je bij wijze van spreken nou vrijwilligerswerk in de kerk doet of bij een atheïstische vereniging. In het huidige tijdsgewricht zeggen we er nu wel bij: zolang het maar binnen de grenzen van artikel 1 van de Grondwet blijft.’

‘Je kunt niet zeggen: vrijwilligers zijn belangrijk en er vervolgens op bezuinigen’

Welke boodschap of wens geef je mee aan de leden en partners van Vereniging NOV?

‘We zitten in een transitiefase: we gaan over van een bestuursmodel naar een raad van toezichtmodel. Het bureau krijgt als het goed is meer slagkracht. Daarmee bereiken we de volgende fase van volwassenheid. Wat ik de NOV heel erg gun, is dat ze haar kracht behoudt. En die kracht is de vereniging, dat zijn al die vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties die zich elke dag weer inzetten. Ik heb er geen enkele twijfel over dat die kracht behouden blijft. Blijf de vrijwilliger in het zonnetje zetten, want die is de smeerolie van de samenleving.’

Wat zijn je plannen voor de toekomst? En blijft vrijwilligerswerk daarin een rol spelen?

‘Ongetwijfeld. Ik heb van jongs af aan vrijwilligerswerk gedaan: in een politieke jongerenorganisatie, bij kindervakantiekampen, in sportbesturen, in de oudercommissie op school... De laatste tijd was het vooral bestuurlijk, ik ga me nu beraden op wat ik bij mij in het dorp kan doen, met mensen. Want veel voorzieningen op het platteland staan of vallen met de vraag of er nog vrijwilligers voor te vinden zijn.’

Een detox voor jongeren Eva Rovers

Wat betekent vrijwilligerswerk voor jou persoonlijk?

‘Een enorme verrijking. Lange tijd was het dé manier waarop ik mij kon inzetten voor de samenleving. Zo gaf ik Nederlandse les aan kinderen met een taalachterstand – daar heb ik niet alleen veel voldoening uit gehaald, maar ook een mooie vriendschap aan overgehouden. De eerste twee jaar van Bureau Burgerberaad heb ik volledig vrijwillig gewerkt, hoewel ik het me eigenlijk niet kon veroorloven. Ik deed dat omdat ik voelde dat ik iets in beweging kon brengen. Dat ik via vrijwilligerswerk politieke thema’s op de agenda kon krijgen. Dat was me heel veel waard.’

Wat zie jij als de grootste kracht van vrijwilligerswerk in deze tijd van polarisatie en individualisering?

‘Vrijwilligerswerk kan enorm verbindend werken. We leven in een sterk geïndividualiseerde samenleving, en ik heb het idee dat veel mensen dat eigenlijk niet prettig vinden. Vrijwilligerswerk is een manier om opnieuw

verbinding aan te gaan met je buurt, je wijk, met mensen die je anders misschien nooit zou ontmoeten. Juist in een tijd van toenevend wantrouwen houdt vrijwilligerswerk de samenleving bij elkaar. Mensen doen het uit intrinsieke motivatie, vanuit hun hart. En als je op die manier anderen ontmoet, ontstaat er iets wat betaald werk lang niet altijd oplevert: echte verbondenheid.’

Je pleit ervoor dat we onze democratische spieren trainen. Welke rol zie jij daarin weggelegd voor vrijwilligersorganisaties?

‘Vrijwilligersorganisaties spelen daarin een cruciale rol. Ze brengen mensen samen en stimuleren dat gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de samenleving. Natuurlijk moeten we niet alles bij burgers neerleggen – sommige taken horen echt bij de overheid. Maar het gaat me om de houding: dat inwoners ervaren dat ze zélf het verschil kunnen maken. Niet alleen via werk of een stemhokje, maar ook door zich vrijwillig in

Foto: Hans Reitzema

te zetten. Vrijwilligerswerk is een vorm van democratische participatie. Het draagt bij aan een eerlijkere samenleving.’

Hoe zorgen we ervoor dat vrijwilligerswerk ook echt als waardevol wordt erkend – niet alleen moreel, maar ook politiek en economisch?

‘Vrijwilligerswerk mag van mij meer in beeld komen. In de media gaat het meestal over wat er misgaat. Terwijl er zó veel goed gaat dankzij vrijwilligers. Het zou goed zijn als dat vaker zichtbaar wordt – op scholen, in bibliotheken, in buurthuizen.

Als jongeren bijvoorbeeld al op school kennismaken met vrijwilligerswerk – door een projectweek of een snuffelstage – kan dat hen inspireren. Veel jongeren kampen met mentale stress, een slecht zelfbeeld, sociale druk, veelal door sociale media. Vrijwilligerswerk kan dan bijna als een detox werken. Je doet ertoe, je wordt gezien, je helpt een ander. Dat doet ook iets met je eigenwaarde.’

Wat heb je geleerd van vrijwilligers?

‘Bij Bureau Burgerberaad werken we nog steeds met vrijwilligers. Eén van hen komt uit het bedrijfsleven en helpt ons met bijvoorbeeld hr-zaken en strategische plannen. Dat is heel waardevol en leerzaam. Het heeft me geleerd dat ontzettend veel mensen bereid zijn om bij te dragen – en dat dat een diepe band kan scheppen.

Ik ben ongetwijfeld nog veel meer vrijwilligers tegengekomen in mijn werk. Je staat er vaak niet bij stil hoeveel mensen vrijwillig de schouders ergens onder zetten.’

Eva Rovers is directeur van Bureau Burgerberaad

De Nationale Postcode Loterij steunt de Nationale Vrijwilligersprijzen

‘Juist lokaal
maken vrijwilligers
het verschil’

Waarom steunt de Nationale Postcode Loterij de Nationale Vrijwilligersprijzen? Simpel: omdat vrijwilligers onmisbaar zijn voor een betrokken samenleving. ‘We geloven in de kracht van mensen die zich belangeloos inzetten voor anderen en hun omgeving,’ zegt managing director Jonne Arnoldussen. ‘Vrijwilligers vormen het fundament van een sterke, betrokken samenleving. Hun inzet past naadloos bij onze missie: bijdragen aan een groene, gezonde en rechtvaardige wereld.’

Met de steun aan de Nationale Vrijwilligersprijzen wil de Loterij iets terugdoen. ‘We willen de grote waarde van vrijwilligerswerk zichtbaar maken. Want het is belangrijk dat deze mensen – die vaak op de achtergrond opereren – de waardering krijgen die ze verdienen.’ Persoonlijk raakt het werk van vrijwilligersorganisaties hem diep. ‘Het is de betrokkenheid die binnenkomt. Mensen die hun tijd, energie en aandacht geven aan hun buurt, aan kwetsbare groepen, aan maatschappelijke doelen – en dat vaak zonder er iets voor terug te verwachten. Dat idealisme, die toewijding, dat is zó inspirerend.’

Jonne Arnoldussen

De kracht van verbinding

Bij de Loterij weten ze uit ervaring dat echte verandering vaak van onderaf komt. 'Niet alles hoeft groots en landelijk te zijn. Juist lokaal worden vaak grote verschillen gemaakt. Vrijwilligers leggen daar verbindingen die onze samenleving sterker maken.'

Verbinding is een terugkerend thema in veel van de projecten die de Loterij ondersteunt. 'Van buurtbewoners die samen een voedselbos aanleggen tot sportclubs waar jongeren en ouderen elkaar ontmoeten. Of culturele initiatieven die mensen uit alle hoeken van de samenleving samenbrengen.'

De Loterij zorgt zelf ook voor verbinding. 'Je speelt mee met je postcode, wint samen met je burens en steunt samen goede doelen. Die gedeelde ervaring versterkt het gevoel van saamhorigheid. Wij geloven dat maatschappelijke vooruitgang begint bij het versterken van de band tussen mensen.'

Vrijheid koesteren

Ook tachtig jaar na de oorlog blijft vrijheid een belangrijk thema, stelt Arnoldussen. 'Het is geen vanzelfsprekendheid, maar iets dat je actief moet koesteren en beschermen.' Daarom steunt de organisatie projecten die vrijheid bevorderen. 'Of het nu gaat om persvrijheid, mensenrechten of sociale veiligheid – het blijft

'Vrijwilligers vormen het fundament van een sterke, betrokken samenleving'

werk in uitvoering. Daarom steunen we ook het Vfonds, dat zich inzet voor vrede en vrijheid in Nederland. Vrijheid vieren is óók een moment van reflectie: wat moeten we doen om vrijheid te behouden – voor iedereen?' Wat springt eruit tussen alle initiatieven die voorbijkomen? 'Vrijwilligerswerk dat mensen perspectief biedt, raakt me,' reageert Arnoldussen. 'Denk aan maatjesprojecten voor jongeren, hulp aan nieuwkomers of programma's die eenzaamheid doorbreken. Het zijn vaak de kleine gebaren – een luisterend oor, een arm om de schouder – die het verschil maken.' Aan vrijwilligersorganisaties in Nederland geeft hij deze boodschap mee: 'Durf te vertrouwen op je eigen kracht. Wij geloven in vertrouwen als basis. Daarom geven we onze partners de ruimte om zélf te bepalen hoe ze onze steun inzetten. Die vrijheid versterkt hun effectiviteit. Blijf ook samenwerken – met andere initiatieven, met fondsen en vooral met de mensen voor wie je het allemaal doet. Want dáár begint echte impact.'

Sucura Music Brassband speelt bij de uitreiking van de Nationale Vrijwilligersprijzen

Plezier en verbinding door Caribische muziek

Bij een prijsuitreiking hoort muziek. Daarom speelt bij de uitreiking van de Nationale Vrijwilligersprijzen op 13 juni in Arnhem de Sucura Music Brassband. Dat is een thuiswedstrijd voor ze, want ze komen zelf ook uit Arnhem.

De Sucura Music Brassband ontstond vanuit de behoefte om jongeren uit Curaçao en Suriname in en rond Arnhem een plek te bieden waar zij hun talent kunnen ontdekken, vaardigheden ontwikkelen en groeien – zowel persoonlijk als professioneel. ‘Door samen muziek te maken in een hechte, positieve sfeer, voelen jongeren zich verbonden en gewaardeerd. Dat geeft zelfvertrouwen en een stevige basis voor hun toekomst,’ zegt oprichter Michel Serfilia (32).

Ruim twee jaar geleden kreeg hij het idee voor de band. Serfilia: ‘In Curaçao en Suriname krijgen jongeren op school muzikles, en vaak ook instrumenten. En het is heel gebruikelijk om de lokale brassband in te zetten voor feesten, verjaardagen en bruiloften. In Arnhem was zo iets er niet, terwijl we wel zagen dat die wens er was. Een Caribische brassband in Arnhem zou een goede aanvulling kunnen zijn in het culturele circuit, bijvoorbeeld voor festivals en straatfeesten, zoals carnaval en Koningsdag. Bovendien zou het een mooie manier zijn om jongeren samen te brengen.’

Zaalvoetbal

Wat begon met vijf jongeren, is inmiddels uitgegroeid tot een groep van meer dan 27 leden.

Met een kleine subsidie werden de eerste instrumenten gekocht. Door optredens genereert de band inkomsten om de kosten te dekken.

Naast muziek biedt Sucura ook andere activiteiten, zoals trainingen, zaalvoetbal, paintball en zelfs een reis naar Berlijn. Serfilia: ‘Het gaat niet alleen om muziekplezier. Veel jongeren zijn nog maar kort in Nederland en hebben geen sociaal netwerk. Ze zijn naar Nederland gekomen voor betere scholing en meer kansen. Wij bieden een veilige plek waar ze vrienden kunnen maken en leren hoe de dingen hier werken. Ik help hen bijvoorbeeld met het maken van een cv en het zoeken van werk, woonruimte of de juiste maatschappelijke ondersteuning.’

Sucura Music wordt volledig vrijwillig gerund door Michel Serfilia en een klein bestuursteam. ‘We doen het met plezier. Natuurlijk is het soms veel, zeker nu ik sinds kort vader ben. Maar ouders van jongeren zijn altijd bereid om te helpen, met halen en brengen naar optredens bijvoorbeeld. En als ik echt omhoog zit, schakel ik mijn vriendenkring in. Je combineert hulp en plezier ermee, want de brassband speelt altijd op feesten. Wie meehelpt, kan komen kijken. Het is gewoon altijd leuk!’

Eigen pad

Hoewel Sucura nu nog als hobby voelt, kijkt Serfilia ook vooruit. ‘Ik zou graag contact maken met organisaties die al wat verder zijn en hun expertise met ons willen delen zodat wij van hen kunnen leren. Uiteindelijk zien we veel kansen om samen te werken met maatschappelijke organisaties, maar ontbreekt het ons aan de tijd en capaciteit om overall iets mee te doen. Op termijn zie ik Sucura als een platform waar alle jongeren – niet alleen Surinaamse of Curaçaose – zich welkom voelen, zodat onze jongeren meer contact maken met Nederlandse jongeren. De passie voor Caribische muziek en het plezier moeten de verbindende factor zijn voor ontmoeting, maar ook om te ontdekken wat je kunt en wilt en om daarvoor te gaan. Vrijheid is doen wat je wilt, ook al moet je het zelf opzetten, én

durven geloven dat alles mogelijk is.’ Dat laatste is precies wat hij jongeren wil meegeven via Sucura, omdat Sucura zelf ook zo is ontstaan. ‘Als je weet wat je wilt en je kiest daarvoor, gaat er iets stromen. Je hoeft niet perfect te zijn of alles al te hebben uitgezocht. Het gaat erom dat je in beweging komt, dat je gaat staan voor wie jij bent en wat je wilt. Dan krijg je altijd mensen mee. Het betekent vrijheid, je eigen pad uitstippelen met overtuiging. Dat is wat Sucura jongeren leert: geloof in jezelf, begin gewoon – en de rest komt vanzelf als je eenmaal in beweging bent.’

Ben je geïnspireerd en woon je in Arnhem of omgeving? Bij Sucura Music Brassband is iedereen welkom.
www.sucuramusicbrassband.nl

Met Vereniging NOV naar een krachtige toekomst

Onze programma's vormen de motor

De naam vereniging NOV verradt weinig over wat we doen en waarom we bestaan. De ondertitel 'brancheorganisatie voor vrijwilligerswerk en -organisaties' is al niet veel concreter. Misschien komt 'vakbond voor vrijwilligersorganisaties' wel het dichtst in de buurt van wat we doen. Want we komen op voor de belangen van vrijwilligersorganisaties, bij de landelijke én bij de lokale overheid.

Bovenal dragen we bij aan een samenleving waarin vrijwilligerswerk kan floreren. Door dat het goed geregeld is op lokaal, regionaal en nationaal niveau. We zorgen ervoor dat vrijwilligers net zo goed worden ontvangen in organisaties, verenigingen, clubs en bedrijven als betaalde medewerkers.

We geloven dat vrijwilligerswerk verbindt en dat de samenleving er fijner van wordt als mensen zich verbonden voelen met hun omgeving. We stimuleren daarom dat iedereen mee kan doen. Ook wie buiten de boot lijkt te vallen.

Daarom investeren we als vereniging in een sterke infrastructuur voor vrijwilligerswerk. We ondersteunen lokale steunpunten en

maatschappelijke organisaties, maken beleid begrijpelijk en behapbaar en zorgen ervoor dat goede voorbeelden landelijk worden gedeeld.

Onze programma's zijn daarbij de motor. Elk programma richt zich op een ander thema dat ertoe doet voor het vrijwilligerswerk van vandaag én morgen. Denk aan inclusie, duurzame inzet, jongeren, samenwerking met gemeenten of het versterken van de stem van vrijwilligers.

Samen met onze leden, partners en programmamaleiders bouwen we aan een beweging waarin iedereen zich uitgenodigd voelt om mee te doen. Waarin ruimte is voor nieuwe vormen van vrijwilligerswerk, en waarin het belang van informele inzet serieus genomen wordt.

Want pas als vrijwilligers zich gezien en gewaardeerd voelen, kunnen ze echt het verschil maken. En dat is precies waar Vereniging NOV voor staat.

Laila Ait Baali is directeur van Vereniging NOV

Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk

Mark Molenaar,
projectleider
BestuurdersCentraal

'Het besturen van een vrijwilligersorganisatie heeft de naam zwaar te zijn, maar het is vooral erg interessant en vaak inspirerend. Je snapt meer van de wereld. Met het programma BestuurdersCentraal willen we het ook makkelijker maken.'
www.bestuurderscentraal.nl

'De belbus die geen bankrekening krijgt. Het wandelclubje dat bij elke oversteek verkeersregelaars moet inzetten. Die ingewikkelde subsidieaanvraag. Wie doet iets aan de regeldruk?'
www.stopregeldruk.nl

Aranka Verheugd,
projectleider Maatschappelijke
Diensttijd

'Jongeren willen hun talenten ontwikkelen, iets doen voor een ander en betekenisvolle ontmoetingen hebben. Maatschappelijke Diensttijd (MDT) biedt hen dat. Als vrijwilligersorganisatie kun je daarbij helpen en meteen meer te weten komen over hoe je jongeren erbij betrekt en ze inspireert om zich maatschappelijk in te zetten.'

<https://tinyurl.com/3mxcvavt>

Marije Dévény,
coördinator
Goed Geregeld

'Nu én in de toekomst meer betrokken en enthousiaste vrijwilligers? Met www.vrijwilligeinzetgoedgeregeld.nl zorg je ervoor dat je vrijwilligers optimaal betrekt bij je organisatie en dat je het goed met en voor ze regelt. De opbrengst is groot, laat deze organisatie zien: Goed Geregeld brengt meer werkvreugde, plezier en verbinding met de vrijwilligers! Goed Geregeld heeft onze organisatie veel opgeleverd. Er is een veel sterkere focus op de wensen van de vrijwilligers zelf. Maar ook geeft het meer werkvreugde, plezier

en verbinding met de vrijwilligers en de vrijwilligers onderling. Door het proces van Goed Geregeld zijn we de vrijwilliger veel meer gaan zien en begrijpen we nog beter wat de vrijwilliger nodig heeft om zich in verbinding met de organisatie te voelen.'

Martijn van Norden,
projectleider Goodwork

'Bedrijven en maatschappelijke organisaties versterken een verbonden samenleving door inzet van medewerkersvrijwilligerswerk. Dat is een win-win voor medewerkers, organisaties, bedrijven én de samenleving.'
www.goodbusy.nu

Adam van Bergeijk,
projectleider #Meedoen

'Vrijwilligerswerk is ideaal om Nederland te leren kennen, of je nu expat of vluchteling bent. Voor die laatste organiseren we met onze leden Meedoenbalies. Dat is Nederland op z'n mooist.'

<https://tinyurl.com/yv8ptsn4>

Petra van Loon,
programmamaleider
Samen Ouder Worden

'We willen allemaal betekenis en zin geven aan ons leven. Dingen ondernemen die ertoe doen. Op waarde geschat worden, geaccepteerd worden, erbij horen en een plek hebben. Dat verandert niet met het ouder worden.'
www.beteroud.nl

Chulah Berkowitz,
projectleider Nationale
Vrijwilligersprijzen

'Het serieus nemen van vrijwilligerswerk gebeurt door waarden, vieren wat er goed gaat en diepgaande, boeiende gesprekken over wat er niet goed gaat.'

www.vrijwilligersprijzen.nl

Doet u vrijwilligerswerk?

Katinka Polderman

Doe je volgend jaar ook weer mee aan de Nationale Vrijwilligersprijzen? Vanaf **1 december 2025** kun je je vlog weer insturen. Hou onze website in de gaten: www.vrijwilligersprijzen.nl en geef je op voor de nieuwsbrief om als eerste het thema voor komend jaar te weten!

